



Mánáid- ja
dásseárvodepartemeanta

Strategiija

Ráđđehusa strategiija vaššicealkámušaid vuostá 2016–2020



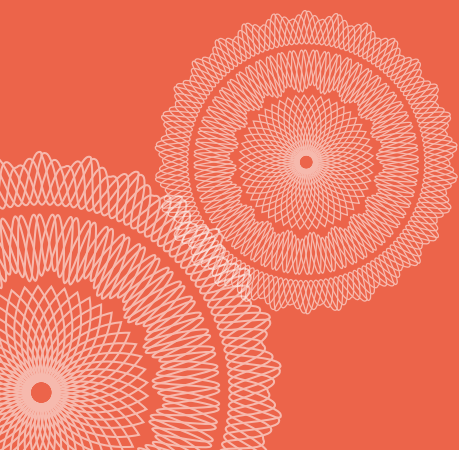
2015 skábmamánu almmuhii ráđđehus politihkalaš julggaštusa vaššicealkámušaid vuostá regjeringen.no:s. Julggaštusa ulbmilin lea geatnegahttit bargat vaššicealkámušaid vuostá.

Politihkalaš julggaštus vaššicealkámušaid vuostá

Mii politihkkárin, almmolaš eiseváldin ja guovddáš servodataktevran geatnegahttit iežamet vuosttaldit vaššicealkámušaid ja gierdameahttuvuođa. Cealkinfriddjavuohta lea mávssolaš árvu. Dat lea nanus Norggas. Mii eat galgga gilvit eat ge giktalit vaššái.

Mii fuolastuvvat vaššicealkámušaid hivvodaga sohkabeali, čearddalašvuođa, oskku dahje eallinoainnu, hedjonan doaibmanávccaid dahje seksuála soju, sohkabealleidentitehta ja sohkabealleovdanbuktima vuodul. Cealkámušat mat gilvet vaši eará olbmuid vuostá, eat sáhte dohkkehit. Muhtun cealkámušat leat lobiheamet norgga lága vuodul, ja daid galgá ránggáštít. Muhto maiddá eará vaššicealkámušain sáhttet leat duođalaš váikkuhusat ovttaskasolbmuide, joavkkuide ja olles servodahkii. Almmolaš eiseváldiin ja oahpahasásahusain lea erenoamáš ovddasvástádus aktiivvalaččat eastadit vaššicealkámušaid ja bearráigeahččat ahte olbmot geat vásihit dán, čuovvoluvvojít.

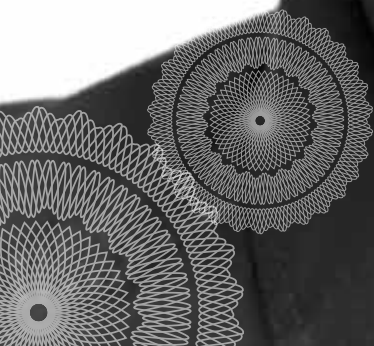
Mii háliidat servodaga masa buohkaide lea sadji. Danne áigut mii bargat rabas, ráfálaš ja fátmasteaddji servodaga ovdii mas buohkat dovdet gullevašvuođa. Servodaga man vuodđun leat demokrátalaš árvvut, universála olmmošvuoigatvuođat ja indiviidaid ja joavkkuid lotnolas árvvusatnin.



Mii áigut:

- Bargat dan ovdii ahte buohkat galget sáhttit searvat almmolaš digaštallamii ja johtit ráfis almmolašvuodas almmá vásitkeahtá vaššicealkámušaid.
- Aktiivvalaččat hábmet arenaid dialogii, gierdavašvuhtii ja dihtomielalášvuhtii vaššicealkámušaid váikkuhusaid birra.
- Fátmmastit barggu vaššicealkámušaid vuostá dearvvašvuoda, birrasa ja sihkkarvuoda systemáhtalaš bargui barggus, skuvllas ja oahpahasas.
- Aktiivvalaččat váikkuhit dasa ahte vaššicealkámušat almmustahttojuvvojit, dutkojuvvojit ja giehtaguššojuvvojit duopmostuoluin.

Álgosátni



Cealkinfriddjavuohta lea vuodđoolmmošvuogatvuoha. Dat lea demokratiija eaktun ja lea nannejuvvon Norgga Vuodđolága 100. §:i. Cealkinfriddjavuohta lea maiddái ovttaskasolbmo individuála friddjavuođa ja maiddái min čuvgehus- ja duohtavuodáohcama eaktun.

Ráđđehus áigu láchčit dili buori almmolaš oaivillonohallamii mas lea lotnolas árvvusatnin olbmuid gaskkas. Vaššicealkámušat hehttejit dán. Dát strategiija galgá leat mielde eastadeamen ja vuosttaldeamen vaššicealkámušaid. Ráđđehus áigu leat mielde hábmemin buriid deaivvadansajiid buot daid aktevrraiguin mat sáhttet veahkehit máhtuin ja vásáhusaiguin. Deaivvadansajit mánáide ja nuoraide leat erenoamáš dehálaččat. Lea dehálaš vuosttaldit vaššicealkámušaid, ja ráđđehus háliida doarjut olbmuid geat háliidit vuosttaldit vaššicealkámušaid.

Cealkinfriddjavuohta hástala min sivas go fátmasta cealkámušaid mat sáhttet leat kontroversieallat, loavkašuhttit dahje suorggahahttit. Mii fertet gierdat hárdášuvvat ja loavkašuvvat demokratiijalaš servodagas. Rabas ja friddja servodatdigaštallan lea doaibmi servodaga vuodđu. Cealkinfriddjavuohta ii leat vealtameahttun. Norgga geatnegasvuodát riikkaidgaskasaš olmmošvuogatvuodákonvenšuvnnaide, ja dalle erenoamážit Eurohpálaš olmmošvuogatvuodákonvenšuvnna (EMK) 10.

artihkkalii, addá lobi gaskaluhttit cealkinfriddjavuođa go dihto eavttut leat devdojuvvon.

Norggas leat, seamma láchkai go eanaš riikkain, lágat mat gildet vaššicealkámušaid dahje veahkaváldái giktaleami, ja mat mielddisbuktet gaskaluhttima cealkinfriddjavuhtii.

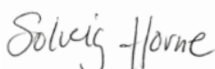
Vuodđolága 100. § guđát lađđasis čuožžu: «Lea stáhta eiseválddiid ovddasvástáduš láchčit dili rabas ja čuvgehuvvon ságastallamii.»

«Gáibáduš mielddisbuktá ahte stáhta aktiivvalaččat galgá váikkuhit dasa ahte indiviidain ja joavkkuin lea duohta cealkinvejolašvuoha. Stáhta bargu viiddiduvvo 6. lađđasis das ahte passiivvalaččat garvit gaskaluhttima dasa ahte aktiivvalaččat sihkkarastit ássiid cealkinvejolašvuoda. Infrastrukturgáibáduš mielddisbuktá geatnegasvuoda láchčit dili kanálaide ja ásahusaide ja rabas ja čuvgehuvvon almmolaš ságastallamii, oanehaččat daddjon stáhtalaš badjeovddasvástáduš almmolaš lanja huksemis.»
(Árv. S. nr. 270 (2003–2004).

Mii diehtit ahte olusat biehttalit searvamis almmolaš ságastallamii go sii vásihit cieleaheami, skudnema ja vuorjama. Dát mielddisbuktá ahte dehálaš jienat jaskkodit. Digaštallan láivu, ja dat lea vahát demokratiijii.




Stáhtaministtar
Erna Solberg




Mánáid- ja dásseárvoministtar
Solveig Horne



Kulturministtar
Linda Hofstad Helleland



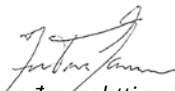
Justiisa- ja gearggusvuodáministtar
Anders Anundsen




Bargo- ja sosiálaminsttar
Anniken Hauglie



Máhttoministtar
Torbjørn Røe Isaksen



Gielda- ja ođasmahttinministtar
Jan Tore Sanner



Sisafarren- ja searvadahttinministtar
Sylvi Listhaug



Olgoriikaministtar
Børge Brende

Sisdoallu



08	Doaibmabijuid bajilgovva
10	Láidehus
12	Váldooasit ráđđehusa barggus vaššicealkámušaid vuostá 2014–2016
14	Máhttostáhtus vaššicealkámušaid birra
16	Mihttomearit ja barggut
18	Deaivvadansajit
22	Mánát ja nuorat
28	Riektevuogádat
36	Bargoeallin
40	Mediasuorgi
44	Máhttu ja dutkan
48	Mo viidáseappot
50	Mielddus: Riikkaidgaskasaš bargu
52	Girjjálašvuohta

Doaibmabijuid bajilgovva

NR	DOAIBMABIJUT	OVDDASVÁSTIDEADDJI DEPARTEMEANTA
DEAIVVADANSAJIT		
1	Jahkásaš konferánssat/dialogačoahkkimat	Mánáid- ja dásseárvodepartemeanta
2	Ráhkadit neahttasiiddu vaššicealkámušaid birra	Mánáid- ja dásseárvodepartemeanta
3	Joatkit doarjaga Bisset vaššiságastallama-kampánjii	Mánáid- ja dásseárvodepartemeanta
4	Referánsajoavku bargat vaššicealkámušaid vuostá	Mánáid- ja dásseárvodepartemeanta
5	ON-beaivi olbmuide geain leat hedjonan doaibmanávccat	Mánáid- ja dásseárvodepartemeanta
MÁNÁT JA NUORAT		
6	Nationála Dembra viiddideapmi – Demokráhtalaš gearggus- vuohta nállevealaheami ja antisemittisma vuostá	Máhttodepartemeanta
7	Oahpporesurssat joavkovuđot ovdagáttuid birra	Máhttodepartemeanta
8	Dialogakonferánssat mánáide ja nuoraide vaššicealkámušaid birra	Mánáid- ja dásseárvodepartemeanta
9	Diehtujuohkinneavvut mánáide ja nuoraide	Mánáid- ja dásseárvodepartemeanta
RIEKTEVUOGÁDAT		
10	Gelbbolašvuohta vašširihkolašvuođa birra riikaviidosaččat	Justiisa- ja gearggusvuođadepartemeanta
11	Oktasaš bagadus politiijaid registreremii ránggáštuslága 185. § vuodul	Justiisa- ja gearggusvuođadepartemeanta
12	Nationála statistihkka vaššicealkámušaid birra	Justiisa- ja gearggusvuođadepartemeanta
13	Ránggáštusrievttálaš vealahansuodjalusa árvoštallan	Justiisa- ja gearggusvuođadepartemeanta Mánáid- ja dásseárvodepartemeanta

NR	DOAIBMABIJUT	OVDASVÁSTIDEADDJI DEPARTEMEANTA
BARGOEALLIN		
14	Diehtjuohkinkampánja bargoaddiid várás	Mánáid- ja dásseárvodepartemeanta
15	Fátmastit vaššicealkámušaid-fáttá dásseárvu bargoeallimis-bargojovkui	Mánáid- ja dásseárvodepartemeanta
MEDIASUORGI		
16	Ovddidit mediaid mánggabealatvuoda njuolga ja eahpenjuolga ekonomalaš gaskaomiid bokte	Kulturdepartemeanta
17	Lávdegoddi mii galgá árvoštallat Norgga mediamánggabealatvuoda	Kulturdepartemeanta
18	Ođđasit hábmet ránggáštuslága 269. § redaktevraovdasvástádusa birra	Kulturdepartemeanta
MÁHTTU JA DUTKAN		
19	Čoahkkáigeassit dutkamiid vaššicealkámušaid birra olbmuid vuostá geain leat hedjonan doaibmanávccat	Mánáid- ja dásseárvodepartemeanta
20	Doavttirgráda-/poastadoavttirvirggit dutkamiidda mo eastadit antisemittisma ja eará joavkovuđot ovdagáttuid skuvllas	Máhtodepartemeanta Gielda- ja ođasmahttindepartemeanta
21	Vaššicealkámušat ja vašširihkolašvuolta internehtas ja sosiála mediain	Justiisa- ja gearggusvuodadepartemeanta
22	Davviriikkalaš kárten rievttálaš heivehemiin mat leat čadnon áitagiidda, loavkašuhhtimiidda ja vaššicealkámušaide internehtas	Mánáid- ja dásseárvodepartemeanta
23	Ain ovdánahttit máhtu vaššicealkámušaid birra	Mánáid- ja dásseárvodepartemeanta



Láidehus

Vuodđolága 100. § guđát lađđasis čuožžu ahte almmolaš eiseválddit galget lámhit dili rabas ja čuvgehuvvon ságastallamii ja bures doaibmi almmolaš lanja huksemii.

Dáinna strategiijain áigu ráđđehus eastadit ja duddjot dihtomielašvuoda vaššicealkámušaid birra almmolaš digaštallamis ja almmolaš lanjas. Strategiija galgá maiddái leat mielde duddjomin dihtomielašvuoda vaššicealkámušaid váikkuhusain. Mii vuoruhit skuvlla ja oahpu, bargoeallima, riektevuogádaga ja mediasuorggi. Mii háliidat hábmet deaivvadansajiid ságastallamiidda. Mii háliidat eanet máhtu, dutkama ja riikkaidgaskasaš ovttasbarggu. Norgga riikkaidgaskasaš bargu lea máinnašuvvon strategiija sierra mildosis.

Vaššicealkámušat sáhttet ráddjet ovttaskasolbmo vejolašvuoda searvat almmolaš digaštallamii. Dákkár cealkámušain sáhttet maiddái leat duodalaš váikkuhusat servodahkii go dat dagahit gaskka ja eahpeluohttámuša joavkkuid gaskii. Gávdnojit olu ovdamearkkat dasa mo vaššicealkámušat leat geavahuvvon duolbmat, oaguhit ja vealahit dihto joavkkuid servodagas.

Riikkaidgaskasaš dutkamiid vuodul sáhttet vaššicealkámušat:

- orrut leamen balddihahttit, nu ahte hárvvit olbmot servet searvevuhtii ja nu doalahit ja ráhkadit ovdagáttuid
- dagahit sosiála olggušteami ja eanet vuostálasvuodaid mat goaridit sosiála searvevuoda
- dagahit balu ja rivvet olbmuin sin gutnálašvuoda go dadjet ahte sii eai leat ovttárvosaš ássit servodagas (Dovidio, Glick ja Rudman 2005)

Ráját sirdašuvvet almmolaš lanjas

Manjimuš moaddelot jagiin lea interneahhta rievddan min gulahallanvuogi. Rádjá ovdanbuktit lea loážžan. Eambbosat servet sosiála mediaide, ja

gulahallan dáhpáhuvvá jođánit ja njuolga. Dát addá ovttaskasolbmuide ja joavkkuide, geat dábálaččat eai gullo almmolaš digaštallamis, jiena. Muhto seammás go interneahhta lea addán midjiide ođđa vejolašvuodaid, de vásihit olusat maiddái cielaheami, vuorjama ja skudnema. Dákkár cealkámušat sáhttet leat sihke lobálaččat ja lobiheamet.

Gielddus ránggáštuslágas, vealahanlágain ja riikkaidgaskasaš olmmošvuogatvuoda-konvenšuvnnain

Riikkaidgaskasaččat eai leat nagodan soabadit defineret vaššicealkámušat-doahpaga («hate speech»). Gildosiid sisdoallu rievdá riikkas riikii. Norggas leat mis moanat relevánttat mearrádušat sihke ránggáštuslágas ja vealahanlágain. Dát gildet vaššicealkámušaid, vealaheami, vuorjama, oamedovdohis láhttema ja priváhtaeallima ráfi loavkašuhhtima. Dasa lassin lea mis suodjalus vaššicealkámušaid vuostá soames riikkaidgaskasaš olmmošvuogatvuodakonvenšuvnnaid bokte maidda Norga lea čatnasan, geahča ON konvenšuvnna nállevealaheami (RDK) vuostá 4. artihkkala, Dihtorrihkolašvuoda konvenšuvnna lassibeavdegirjii 3., 4., 5., ja 6 artihkkaliid (Budapestkonvenšuvdna) ja Eurohpáráđđekonvenšuvnna terrorismaeastadeami birra 5., 6. ja 7. artihkkaliid.

Bargu vaššicealkámušaid vuostá, bargu ovddidit cealkinfriddjavuoda ja bargu ovddidit dásseárvvu ja eastadit vealaheami galgá geahččat oktilaččat. Dása gullá bargu vašširihkolašvuoda, nállevealaheami, givssideami, radikaliserema ja veahkaválddálaš ekstremisma vuostá. Riikkaidgaskasaš ovttasbargu dáhpáhuvvá earret eará ON, OSSE, EU, Eurohpáráđi ja davviriikkalaš riikkaid bokte. Strategiija vuodđun leat maiddái doaibmabijut mat gullet ráđđehusa doaibmaplánii vealaheami vuostá seksuálalaš soju, sohkaealleidentitehta ja sohkaealleovdanbuktimiid geažil ja doaibmaplánii antisemittisma vuostá ja doaibmaplánii radikaliserema ja veahkaválddálaš ekstremisma vuostá.

Váldooasit ráđđehusa barggus vaššicealkámušaid vuostá 2014–2016

2014

Mánáid-, dásseárvo- ja searvadahttindepartemeanta juolludii vuosttaš geardde ruđaid Bisset vaššisá-gastallama-kampánjjii neahtas.

2014 skábmamánnu

Stáhtaministtar ja Mánáid-, dásseárvo- ja searvadahttinministtar bovdiiga govda dialogačoahkkimii. Olbmot, geain leat vásáhusat vaššicealkámušain sohka-beali, doaibmahedjoneami, seksuálalaš soju, čearddalaš dahje oskkolaš duogáža geažil, serve dasa.

2015 borgemánnu

Norga eksaminerejuvui ON nállevealahanlávdegottis. Lávdegoddi rávvii norgga ráđđehusa ráhkadit strategijja vaššicealkámušaid vuostá.

2015 čakča

Mánáid-, dásseárvo- ja searvadahttindepartemeanta juolludii ruđaid kártet ja analyseret oskkolaš ja čearddalaš minoritehtaid miellaguot-tuid guhtet guoibmáseaset. Dát gárvvistuvvo 2017:s.

2014

2014
geassemánnu

2014
skábmamánnu

2015
miessemánnu

2015
borgemánnu

2015
čakča

2015
čakča

2014 geassemánnu

Stáhtaministtar bovdi nissonolbmuid geat leat vásihan vaššicealkámušaid, čoahkkimii.

2015 miessemánnu

Daviriikkaid dásseárvo-ministarat mearridedje erenoamáš barggu vaššicealkámušaid vuostá daviriikkalaš ovttasbarggus.

2015 čakča

Ráđđehus juolludii ruđaid álggahit miellaguoddoiskadeami antisemittismma birra Norggas. Prošeakta galgá gárvvistuvvot 2017:s.

2015 golggotmánnu

Stáhtačállilávdegoddi ráđđehusa barggu várás vaššicealkámušaid vuostá ásaheavvui. Bargu ráhkadit strategijja vaššicealkámušaid vuostá álggahuvvui.

2016 ođđajagimánnu

Mánáid- ja dásseárvoministtar bovdii oaiviladdinčoahkimii strategijja birra.

2016 njukčamánnu

Referánsajoavku strategijjabarggu várás ásaheavvui. Referánsajoavku lea govdadit biddjon oktii áirasiguin eaktodáhtolaš organisašuvnnain, dutkiiguin, Sámedikkiin ja eará relevánta aktevrraiguin.

2016 golggotmánnu

Ráđđehus almmuhii strategijja antisemittismma vuostá áigodahkii 2016–2020.

2015
golggotmánnu

2015
skábmamánnu

2016
ođđajagimánnu

2016
guovvamánnu

2016
njukčamánnu

2016
geassemánnu

2016
golggotmánnu

2016
skábmamánnu

2015 skábmamánnu

Ráđđehus bijai ovdan politihkalaš julggaštusa vaššicealkámušaid vuostá.

2016 guovvamánnu

Ekstremismadutkama guovddáš (C-REX) ásaheavvui ráđđehusa ruđaid vehkiin.

2016 geassemánnu

Ráđđehus almmuhii doaibmaplána vealaheami vuostá seksuálalaš soju, sohkabealleidentitehta ja sohkabealleovdanbuktima geažil áigodahkii 2017–2020.

2016 skábmamánnu

Ráđđehus almmuhii strategijja vaššicealkámušaid vuostá áigodahkii 2016–2020.

Máhttostáhtus vaššicealkámušaid birra

Servodatdutkan instituhtta (ISF) lea ráhkadan golbma máhttočoahkkáigeasu vaššicealkámušaid birra Mánáid-, nuoraid- ja bearašdirektoráhta ovddas. Barggu bohtosat gárvánedje 2016 čavčča ja dagahit dehálaš vuolggasaji ráđđehusa strategiijačuovvoleapmái. Muđui čujuhuvvo Máhttu ja dutkan-kapihttalii. Vuollelis leat oasis dan golmma raportta čoahkkáigeasus.

Vaššicealkámušat – Oasseraporta 1:

Forskning på art og omfang

(Nadim ja Fladmoe 2016)

Raportta ulbmilin lea čohkket máhtu:

- Vaššicealkámušaid viidodaga birra internehtas
- Mat joavkkut erenoamážit vásihit vaššicealkámušaid internehtas
- Mat mediat/platforpmat geavahuvvojit erenoamážit ovddidit vaššicealkámušaid
- Geat buvttadit vaššicealkámušaid ja mii sin oalgguha

Hui unnán dutkosat leat njuolga iskan vaššicealkámušaid viidodaga. Iešguđet dutkosat leat geavahan iešguđet definišuvnnaid vaššicealkámušaide ja eará unohis cealkámušaide. Danne leat vaššicealkámušaid viidodaga meroštallamat hui iešguđetláganat. Seamma gusto maiddá politiijaid váidinstatistihkkii man ii heive geavahit addit ollislaš gova vaššicealkámušain neahtas. Olu dutkosiin leat vuosttažettiin geahčadan “neahtacielaheami” oppalaččat almmá geavtkeahtá «vaššicealkámušaid»-doahpaga. Nu leat unnán dutkosat mat váldet ovdan cealkámušaid dihto joavkkuid vuostá. Lea dábálaš áddet vaššicealkámušaid cealkámuššan mii lea vaššái dahje vealaheadji vuostáiváldi gullevašvuoda geažil dihto minoritehtajovkui.

Čearddalašvuoha ja seksuálalaš sodju leat vaššicealkámušaid dábáleamos sivat. Lea unnit máhttu cielaheami birra olbmuid vuostá gain leat hedjonan

doaimanávccat. Dasto leat nuorat mealgat dávjjit go boarráseappot vásihan unohasvuodaid neahtas. Oppalaččat leat oalle unnán sohabealleerohusat go lea sáhka viidodagas, muhto nissonolbmot ja almáiolbmot vásihit iešguđetlágan neahtacielaheami.

Vaššicealkámušaid sáddejeddjiid oalgguhit dávjá eará bealit go garra vaššidovdu. Baicce leat bealit nugo gelddolašvuodaohcan ja miehtemielalašvuoha fasttes giellageavaheami neahttakultuvrii maiddá dehálaš bealit. Dattetge ii leat sahtedohko gii gillá. Sáddejeaddjit bidjet ovdagáttuid, stereotiippaid ja joavkoerohusaid govahallamii vuodđun.

Vaššicealkámušat – Oasseraporta 2:

Forskning på hat og diskriminering

(Eggebø ja Stubberud 2016)

Raporta čalmmustahtá vaššicealkámušaid ja vealaheami, givssideami ja veahkaválldi okta-vuodaid. Dat váldá maiddá ovdan vaššicealkámušaid váikkuhusaid dutkama.

Dálá dutkamat almmustahttet dan ahte minoritehtajoavkkut dávjá vásihit eanet negatiivvalaš dahje loavkašuhhti cealkámušaid go muđui álbmot.

Vašširihkolašvuodas ja vaššás, sávakehtes ja loavkašuhhti cealkámušain leat váikkuhusat sihke indiviida-, joavko- ja servodatdásis. Indiviidadásis lea sáhka njuolga váikkuhusain dasa dahje daidda geat gillájit, nugo psyhkalaš streassa, gáržžiduvvon lihkan- ja cealkinfriddjavuohta ja ballu. Joavkodásis



Čearddalašvuohta ja seksuálalaš sodju leat dábáleamos sivat vaššicealkámušaide. Eat dieđe nu olu cielaheami birra olbmuid vuostá geain leat hedjonan doaibmanávccat.

sáhttá dat mielddisbuktit dan ahte soames joavkkut geassádit almmolašvuođas, ja ahte gillájeaddji joavkkut internaliserejit negatiivvalaš stereotiippaid. Servodatdásis sáhttet váikkuhusat leat dat ahte vealaheapmi normaliserejuvvo. Vearrámus váikkuhussan sáhttet vaššicealkámušat oalgguhit ja legitimeret groavát ránggáštusvuloš daguid ja veahkaválddi. Veahkaválddi ja vealaheami čuohean ja soames joavkkuid geassádeapmi almmolašvuođas mielddisbukta heajut doaibmi demokratiija.

Raporta konkludere ahte lea dárbu mealgat eanet dutkat vaššicealkámušaid ja vašširihkolašvuođa minoritehtajoavkkuid vuostá Norggas.

Vaššicealkámušat – Oasseraporta 3:

Grenseoppgangen mellom ytringsfrihet og strafferettslig vern mot hatefulle ytringer

(Wessel-Aas, Fladmoe ja Nadim 2016)

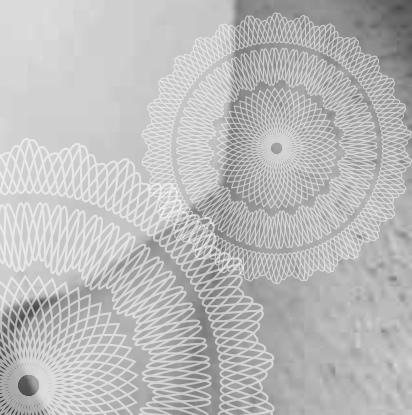
Raporta čujuha dasa ahte ránggáštuslága mearrádusaid dulkon ja geavaheapmi vaššicealkámušaid birra ferte dáhpáhuvvat nu ahte soahpá cealkinfriddjavuođain, nugo lea suddjejuvvon sihke Vuodđolágas ja riikkaidgaskaš konvenšuvnnain maidda Norga lea čatnasan, ja mat leat dahkkon norgga lánhan olmmošvuoigatvuođalága bokte, dása gullá Eurohpálaš olmmošvuoigatvuođakonvenšuvnna (EMK) 10. artihkkal. Seammás leat Vuodđolága 98. §:s oppalaš ovttáárvosaš ja ii-vealaheaddji prinsihppa, ja Norggas leat dasa lassin geatnegasvuođat riikkaidgaskaš konvenšuvnnaid

vuodul vuosttaldit ja muhtun muddui maiddái kriminaliseret dihtolágan vaššicealkámušaid.

Eurohpálaš olmmošvuoigatduopmostuolu (EMD) geavada geahčadeami vuodul áššiin vaššicealkámušaid birra cealkinfriddjavuođa ektui, de oppalaččat ii oro mihkkege čájeheamen dan ahte gustovaš norgga riekti menddo sakka gáržžida cealkinfriddjavuođa nugo lea giehtaguššon dán suorggis EMD:s.

Bajábeale namuhuvvon golmma raportta lassin lea NTNU ráhkadan raportta *En oppdatert kunnskapsstatus om seksuell trakassering blant elever i ungdomsskolen og videregående opplæring* (Bendixen, Ottesen Kennair ja Grøntvedt 2016) Mánáid- ja dáseárvodepartemeantta ovddas. Máhttostáhtus addá bajilgova norgga ja eará davviriikkalaš dutkamiin olámuttos máhtu vuodul áigodagas 2007–2015. Raporttas boahtá ovdan ahte seksuálalaš vuorjama viidodat lea stuoris, ja ahte leat mealgat eanet nieiddat geat vásihit fysalaš seksuálalaš vuorjama go gánddat. Gávdno maiddái unnán máhttu sivaidd ja váikkuhusaid birra.

Mihttomearit ja barggut



Strategiijas bidjá ráđđehus fuomášumi soames dihto bargosuorgái. Ráđđehus háliida duddjot dialogaarenaid ja loktet dihtomielalášvuođa vaššicealkámušaid váikkuhusaid hárrái. Dasa lassin áigu ráđđehus lámhit dili nu, ahte lobihis vaššicealkámušat, eanet go dál, almmustahttojit, dutkojuvvojit ja ovddiduvvojit duopmostuoluide dahje eará relevánta ásaussii. Guhkesáigásaš ja ulbmillaš máhttolokten galgá addit buori vuođu vaššicealkámušaid barggu vuostá. Ráđđehus háliida servodatdigaštallama mas ii oktage olgguštuvvo vaššicealkámušaid geažil. Lea maiddái mihttomearri fáttmástit barggu vaššicealkámušaid vuostá dearvašvuođa, birra ja sihkarvuođa systemáhtalaš barggus bargoeallimis ja skuvllas ja oahpus.

Deaiwadansajit

Ráđđehus háliida láhčit dili deaiwadansajiide gos mánát, nuorat ja ollesolbmot sáhttet digaštallat, leat sierramielalaččat ja leat sierraoavilis almmá vuorjja-keahtá ja geavatkeahtá vaššicealkámušaid. Buorit deaiwadansajit leat mielde duddjomin ovttáarvosašvuođa ja eastadeamen joavkkuid olggušteamis.

Deaiwadansajit ja dialoga

Strategiija barggadettiin leat čađahuvvon mánggat čoaččat gaskal eiseválddiid, eaktodáhtolaš servviid, dutkanásahusaid ja iešguđet guovddáš servodataktevrraiguin (geahča máinnašeami Váldooasit ráđđehusa barggus vaššicealkámušaid vuostá 2014–2016). Dát leat addán dehálaš evttohusaid ráđđehusa bargui.

Davviriikkalaš dásseárvovttasbarggus barget riikkat erenoamážit dásseárvuinn almmolaš lanjas, dása gullá vaššicealkámušaid vuosttaldeapmi. Vaššicealkámušat-fáddá lea leamaš davviriikkalaš áššelisttus 2015 rájes. Norga váldá badjelasa Davviriikkalaš ministtarráđi ovdagotti 2017:s, ja vaššicealkámušat galget leat okta njealji vuoruhuvvon vuoruhansuorgis dásseárvovttasbarggus (Nordiska ministerráđ 2015).

Dásseárvovttas- ja vealahanáittardeaddji lea manjimuš jagiin bargan systemáhtalaččat vaššicealkámušat-

fáttáin. 2015:s ráhkadedje sii Hatytringer og hatkriminalitet-raportta. Áittardeaddji oassálastá davviriikkalaš fierpmádagas sexismma ja vaššicealkámušaid birra internehtas. Fierpmádagas leat moanat davviriikkalaš dásseárvovttas- ja áittardeaddjiorgánat. Dásseárvovttas- ja vealahanáittardeaddjis lea sierra geavaheaddjilávdegoddi mas leat beroštusjoavkkut ja eaktodáhtolaš organisašuvnnat.

Mánáid- ja dásseárvodepartemeanttas leat jahkásaš čoaččat politihkalaš dásis nuoraiguin. Ulbmil lea oážžut ođasmahtton máhtu das maid iešguđet nuoraidbirrasat oavvildit áššiid birra mat erenoamážit gullet sidjiide. Lágiduvvojit earret eará čoaččat fylkkagielddaid nuoraidráđiid áirasiiguin. Mánáid- ja dásseárvodepartemeanta lágida maiddái jahkásaččat politihkalaš eahpeformálalaš čoaččat olbmuid geain leat doaimmahedjoneamit.



Ráđđehus lea mielde ovddideamen dialoga osko- ja eallinoaidnoservodagaid gaskii. Dákkár dialoga ovddida girjáivuoda ja eastada vuorjás dahje vaššás cealkámušaid.

Eaktodáhtolaš organisašuvnnat leat dehálaš aktevrrat mat leat mielde duddjomin arenaid gos mánát, nuorat ja ollesolbmot deaivvadit astoáiggis. Eaktodáhtolaš organisašuvnnain lea demokráhtalaš doaimma, ja sii váikkuhit gullevašvuhtii ja searvevuhtii.

Bisset vaššiságastallama nehtas

Dán kampánja jodihit organisašuvnnat mat muitalit ja lágidit deaivvadansajiid nuoraide geat barget vuorjama ja vealaheami vuostá. Barggu bokte sáhttet sii buorebut dovdat ja vástidit vaššiságastallamii. Kampánja galgá vuosttaldit vealaheami sohkaheami, doaimmahedjoneami, seksuálalaš soju, čearddalašvuoda ja oskku geažil. Kampánja lea oassi Eurohpárádi «Young people combating hate speech online»-kampánjas.

Mánáid- ja dásseárvodepartemeanta lea dorjon kampánja 2014 rájes. 2016 čavčča lágidedje Bisset vaššiságastallama-kampánja ja Mánáid-, nuoraid- ja bearašdirektoráhtta nuoraidkonferánssa vaššicealkámušaid birra. Konferánssa ulbmilin lei ásahtit nátionála nuoraidfierpmádaga vaššicealkámušaid vuostá. Konferánssa lágidedje Mánáid- ja dásseárvodepartemeantta ruđaiguin.

Sámi ofelaččat

Sámi ofelaččat galledit skuvllaid ja ásaheami mitalit sámi kultuvrra ja servodatdili birra. Eanet máhttu sáhttet nannet dihtomielalašvuoda ja vuosttaldit ovdagáttuid. Doaimbaidju galgá realisttalaš ja beroštahtti láhkai leat mielde loktemin dihtomielalašvuoda ođđaáigásaš servodaga, sámi historjjá ja servodatovdáneami birra.

Gielda- ja ođasmahttindepartemeanta ovttasbargá Sámi allaskuvllain Guovdageainnus doaimbajuin.

Juvddálaš ofelaččat

Mosaihkalaš oskoservodat lea ožžon doarjaga diehtujuohkindoaimbidjui antisemittismma vuostá Gielda- ja ođasmahttindepartemeantta bušehtas. Juvddálaš ofelašprográmma lea inspire-rejuvnon sámi ofelaččain. Guokte juvddálaš nuora galledeaba skuvllaid ja oahppoásahusaid miehtá Norgga earret eará čalmmustahttit nuorra, juvddálaš norgalaččaid, gilvit máhtu ja leat mielde jávkadeamen ovdagáttuid. Dán ortnegis nuorra juvddálaččat leat mielde loktemin máhtu juvddálaš kultuvrra birra, juvddálaš eallima birra Norggas ja antisemittismma historjjá birra.

Ráđđehus áigu bargut dáid ovdii

Ráđđehus áigu hukset viidáseappot dialogii mii jo lea jođus siviila servodagain. Dát addá dehálaš evttohusaid strategiija čuovvoleapmái. Ráđđehus sávvá maiddá dialoga váikkuhit lagat ovttasbargui organisašuvnnaid rastá geat barget iešguđet beroštusjoavkkuid ovddas norgga servodagas, sihke báikkálaččat ja riikaviidosáččat.

Ráđđehus áigu doarjut ovttaskasolbmuid geat vásihit vaššicealkámušaid dahje vuorjama. Doaimbijut mat dorjot sin geat háliidit vuostaldit, leat maiddá dehálaččat.

Doaimbijut deaivvadansajit

Váldomihttomearri

Hábmet arenaid dialogii, gierdavašvuhtii ja dihtomielašvuhtii das mat váikkuhusat vaššicealkámušain leat

Oassemihttomearri

Bisuhit ja ain ovdánahttit eiseválddiid ja siviila servodaga dialoga ja searvat riikkaidgaskasaš forumaide

DOAIMBIDJU 1: Jahkásaš konferánssat/ dialogačoahkkimat

Jahkásaš konferánssat, eahpeformálalaš čoahkkimat ja searvan riikkaidgaskasaš oktavuodaide sáhttet váikkuhit dasa ahte dialoga ja máhttu vaššicealkámušaid birra ain ovdánahtto. Mánáid- ja dásseárvodepartemeanta galgá lágídit riikkaidgaskasaš konferánssa vaššicealkámušaid birra geassemánu 21.b. 2017. Dát lea oassi dásseárvoministara prográmmas norgga ovdagottis Davviriikkalaš ministtarrádis.

*Ovddasvástideaddji departemeanta:
Mánáid- ja dásseárvodepartemeanta*

Oassemihttomearri

Duddjot dihtomielašvuoda ja arenaid dialogii

DOAIMBIDJU 2: Ásahit neahttasiiddu vaššicealkámušaid birra

Ráđđehus áigu ásahit neahttasiiddu relevánta dieđuiguin barggu birra vaššicealkámušaid vuostá.



Neahttsiiddus galget leat dieđut maid galgá bargat jus vásiha vaššicealkámušaid ja dieđut eiseválddiid barggu birra. Neahttsiidu galgá maiddái doaibmat deaivvadansadjin juogadit máhtu dálá doaimmaid birra vaššicealkámušaid vuostá. Neahttsiiddus galgá leat universála hápmi ja maiddái dieđut mángga gillii.

*Ovddasvástideaddji departemeanta:
Mánáid- ja dásseárvodepartemeanta*

Oasseihttomearri

Fuomášuhttit ja váikkuhit dialogii nuoraid gaskii vaššicealkámušaid birra

DOAIBMABIDJU 3: Joatkit doarjaga Bisset vaššiságastallama-kampánjii

Bisset vaššiságastallama-kampánnja lea oassin Eurohpáráđi «Young people combating hate speech online»-kampánjnas. Norgga kampánnja lea govdat biddjon oktii organisašuvnnaiguin mat barget áimmahuššat olu iešguđet nuoraidjoavkkuid vuogatvuođaid Norggas. Kampánnja lea ožžon doarjaga Mánáid- ja dásseárvodepartemeanttas 2014 rájes. Doarjja joatkašuvvá 2017:s.

*Ovddasvástideaddji departemeanta:
Mánáid- ja dásseárvodepartemeanta*

Oasseihttomearri

Sihkarastit sajáiduhttit barggu vaššicealkámušaid vuostá siviila servodagas

DOAIBMABIDJU 4: Referánsajoavku bargat vaššicealkámušaid vuostá

Lea ásahuvvon sierra referánsajoavku strategijabargui. Referánsajoavku lea govdat biddjon oktii eaktodáhtolaš organisašuvnnaid, dutkiid, Sámedikki ja eará relevánta aktevrraid áirasiiguin. Joavku galgá earret eará buktit evttohusaid čuovvolit ja ođasmahttit strategijja.

*Ovddasvástideaddji departemeanta:
Mánáid- ja dásseárvodepartemeanta*

Oasseihttomearri

Dialoga vaššicealkámušaid ja olbmuid birra geain leat hedjonan doaibmanávccat

DOAIBMABIDJU 5: ON-beaivi olbmuide geain leat hedjonan doaibmanávccat

Juohke jagi lágida Mánáid-, nuoraid- ja bearašdirektoráhtta dialogakonferánsa ON-beaivi olis olbmuide geain leat hedjonan doaibmanávccat juovlamánu 2.b. 2016:s lea konferánsa fáddá vaššicealkámušat.

*Ovddasvástideaddji departemeanta:
Mánáid- ja dásseárvodepartemeanta*

Mánát ja nuorat

Bargu vuosttaldit vaššicealkámušaid mánáid ja nuoraid gaskkas lea čadnon bargui givssideami ja vealaheami vuostá.

Givssideapmi, vuorjan ja vaššicealkámušat hehtejit buori bajásšaddama

Hástalusat maid mánát ja nuorat deaivvadit vaššicealkámušain, leat earáláganat ja gáibidit danne eará gaskaomiid go vaššicealkámušat ollesolbmuid gaskkas. Aggressiivvalaš giella ja vaššicealkámušat nuoraid gaskkas sáhttet leat oassi sin giellageavaheamis. Mánát ja nuorat hárvve geavahit vaššicealkámušaid ovdanbuktit dábálaš «vaši». Dattetge lea dehálaš eastadit ja vuosttaldit givssideami, vuorjama ja vaššicealkámušaid mánáid ja nuoraid gaskkas.

Mánát ja nuorat lea buotlágan digitála mediaid aktiivvalaš geavaheaddjit, muhto sii vásihit maiddáid dáid negatiivvalaš beliid. Olusat givssiduvvojit, ožžot vaššicealkámušaid dahje vásihit seksuálalaš ja eará veareddagu.

Mediabearráigeahčču Trygg Bruk lea nationála koordináhtor barggus vai mánáin ja nuorain lea

oadjebas digitála árgabeaivi. Sii ovttasbarget ja nevvot organisašuvnnaid, departemeantaid ja fitnodagaid mat barget dan ovdii ahte mánáin ja nuorain galgá leat oadjebas ja positiivvalaš digitála árgabeaivi. Fuomášuhttit mánáid ja nuoraid gáldokritihka birra, de bargá Trygg Bruk vaššicealkámušaid ja radikaliserema vuostá Internehtas.

Eaktodáhtolaš mánáid- ja nuoraidorganisašuvnna (LNU), maiddáid Ungdom og Fritid, leat mánggaid jagiid bargan givssideami vuostá.

Givssideapmi, vuorjan ja vaššicealkámušat hehtejit oahppama

Buot ollesolbmui mánáid eallimis lea dehálaš bargu leat ovdagovvan, ja sii sáhttet veahkehit eastadit, almmustahttit ja bissehit givssideami. Váhnemiin lea sierradilli bajásgeassit mánáid ja addit fuolaheami, gč. mánáidlága 30. §. Skuvla ferte láchit dili buori váhnenovttasbargui mii váikkuha ohppiid fágalaš ja sosiála ovdáneapmái.



Mánnggat iskkadeamit čájehit ahte givssideapmi dáhpáhuvvá earret eará mánáidgárddis. Bargu buori psykososiála mánáidgárdebirrasa ovdii lea hirkmat dehálaš. Mánáidgárdi lea danne oassi Máhttodepartemeantta Djupedallávdegotti NÁČ 2015: 2 čuovvoleamis *Å høre til. Virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø*.

Mánáidgárddiid váhnenlávdegoddi bargá fátmmastit mánáid searvevuhtii ja vuosttaldit givssideami. Sii leat earret eará almmuhan bagadusa *Givssideapmi mánáidgárddis* (Mánáidgárddiid váhnenlávdegoddi 2012).

Diedáhusas St. 19 (2015–2016) *Tid for lek og læring. Bedre innhold i barnehagen* nanne ráđđehus ahte mánáidgárdi lea dehálaš servodatásahus váikkuhit girjáivuoda gierdavašvuhtii das mo olbmot ellet iežaset eallima.

Skuvla galgá fátmmastit buot ohppiid ja addit sidjiide ovtaárvosaš oahpahusa beroškeahtta sosiála duogážiis, sohkaalis, seksuálalaš sojus, sohkaalleidentitehtas ja sohkaalleovdanbuktimis, čearddalašvuodas dahje doaimmanávccain.¹

Givssideapmi, vuorjan ja vaššicealkámušat skuvllas hehttejit oahppama ja buori fysalaš ja psyhkalaš dearvašvuoda. Hástalusat skuvllas speadjalastet dávjá dan mii muđui dáhpáhuvvá servodagas. Dusten dihtii hástalusaid, de fertejit leat fágalaš gelbbolaš oahpaheaddjit ja buorre oktavuoha ruovttu ja skuvlla gaskkas.

Okta dain bissovaš hástalusain skuvllas lea vuosttaldit givssideami. Ohppiidiskadeami čájeha ahte badjel 30 000 oahppi givssiduvvojit 2–3 geardde mánnui dahje dávjjit (Oahpahusdirektoráhtta 2016).

¹ Gč. oahpahušlága 1. § ja 2–1. §



Skuvlla deháleamos servodatbargu lea váikkuhit demokratiijaovdáneapmái, searvadahttimii ja dásseárvui.

Lea rapporterejuvvon ahte olu juvddálaš oahppit vásihit vuorjama iežaset oskku geažil. Maiddái oahppit geain lea muslima duogáš orrot vásiheamen eanet go ovdal eanet polariserema geažil servodagas. Sámi skuvlamánát ja oahppit riikka nationála minoritehtaduogážiin vásihit maiddái sávakehtes láhttema. Seamma gusto maiddái mánáide ja nuoraide geain lea lhbti-identitehta. Man olusiidda dát guoská lea váttis sihkarit dadjat loguiguin, muhto dat addá eanet siva fuolastuvvat. Muhtun raporttas jagis 2013 rapportere juohke goalmmat váhnen ahte sin mánát givssiduvvojit skuvllas iežaset doaibmahedjoneami geažil (Finnvold 2013).

Oahpahuslága 9a. kapihtal addá buot ohppiide rievtti buori fysalaš ja psykososiála birrasii mii ovddida dearvašvuoda, loaktima ja oahppama. Dásseárvolága ja vealahanlágaid vuodul lea earret eará mánáid- ja nuoraidorganisašuvnnain, vuodđoskuvllain ja joatkkaskuvllain geatnegasvuolta eastadit ja hehttet vuorjama geavvamis. Dásseárvolágas lea maiddái mearrádus mii cealká ahte oahpponeavvuin skuvllas ja eará oahpahusásahusain galgá dásseárvu leat vuolggasadjin beroškeahtta sohkahealis. Gulaskuddannotáhtas oktasaš dásseárvo- ja vealahanlága birra lea evttohuuvon ahte mearrádus oahpponeavvuid birra galgá vuodđuduvvot

dásseárvui, ja ii-vealaheapmi galgá viiddiduvvot buot vealahansivaide, ja ahte dat maiddái galgá gusto oahpahussii.

Ráđđehus almmuhii 2016 cuorjománus doaibmabijuid givssideami vuostá. Doaibmabijut gustojit golmma váldosuorgái: Gealbolokten mánáidgárddiid ja skuvllaid bargiide, buoret doarjja ja bagadallan mánáide, nuoraide ja sin váhnemiidda ja njuolggadusrievdadusat. Ráđđehusa ulbmil lea ahte doaibmabijut galget geahpedit givssideami viidodaga.

2016 čavčča ásahuvvui ođđa interneahhtaportála mii galgá álkidahttit mánáide, nuoraide ja váhnemiidda gávdnat dieđuid doaibmabijuid birra givssideami vuostá. Ráđđehus lea «Partnerskap mot mobbing» bokte ásahan eanet geatnegahtti searvevuoda iešguđet beliid gaskii go ovdeš «Julggaštusas givssideami vuostá». Searvevuhtii gullet dál organisašuvnnat mat organiserejit sihke skuvla- ja mánáidgárdeeaiggádiid, skuvllaid ja mánáidgárddiid bargiid, váhnemiid ja ohppiid.

Ráđđehus lea sádden lánkaevttohusa gulaskuddamii mas eai dohkket mangelágan givssideami, veahkaválldi, vealaheami, vuorjama eai ge eará loavkašuhhtimiid skuvllas.

Ráđđehus áigu bargat dáid ovdii

Ráđđehus ulbmil lea addit mánáide ja nuoraide oadjebas ja buori bajásšaddanberrasa, beroškeahhtá gos riikkas orožit.

Ráđđehus áigu maiddáii addit buot ohppiide fátm-masteaddji oahppanberrasa. Skuvlla deháleamos servodatbargu lea váikkuhit demokratiijaovdáneap-mái, searvadahttimii ja dásseárvui.

Vai olaha mihttomeari das ahte buot ohppiin galgá leat oadjebas ja buorre skuvllas, de ii galgga skuvllas dušše doarvái gelbbolašvuohta vuoigatvuođaid birra, muhto maiddáii gealbu das mo eastadit, almmustahttit ja bissehit givssideami ja vuorjama. Máhttu earáláganvuođa, hearkivuođa ja fátm-masteami birra ferte danne leat vuođđun skuvllaid psykososiála berrasa barggus.

Ráđđehusas ii dohkket givssideami ii ge vaššicealkámušaid mánáid ja nuoraid gaskkas, ja áigu aktiivalaččat bargat eastadit, almmustahttit ja čuovvolit dákkár daguid. Ráđđehusa ulbmil lea ahte dán suorggi doaibmajut galget geahpedit givssideami ja vaššicealkámušaid viidodaga buot joavkkuid gaskkas, erenoamážit daid joavkkuid geaidda čuohcá eanemusat.

Doaibmabijut mánát ja nuorat

Váldomihttomearri

Sihkarastit ahte buot mánáin lea oadjebas árgabeaivi vaššicealkámušaid haga

Oassemihttomearri

Unnidit rasismma ja antisemittismma ja ovddidit demokrátalaš miellaguottuid oahpahu-suorggis

DOAIBMABIDJU 6: Nasionála Dembra viiddideapmi – Demokrátalaš gearggusvuotta rasismma ja antisemittismma vuostá

Dembra lea oahppofálaldat skuvllaid doarjut barggu rasismma ja antisemittismma vuostá ja ovddidit demokrátalaš miellaguottuid. Dembra lea maidái oassi radikaliserema ja veahkaválddalaš ekstremismma vuosttaldeapmi. Ulbmiljoavku leat skuvlajođiheaddjit, oahpaheadjit ja oahppit nuoraidceahkis ja joatkkaskuvllas. 2016 rájes leat almmuhuvvon digitála oahpporesurssat neahttasiidus dembra.no mat nuoraidskuvllat ja joatkkaskuvllat besset geavahit.

*Ovddasvástideaddji departemeanta:
Máhtodepartemeanta*

Oassemihttomearri

Nannet oahpaheaddjioahpuid ja oahpaheddjiid gelbbolašvuoda ja eará oahppanbirasbarggu geahpedan dihtii vaššicealkámušaid oahpahu-suorggis

DOAIBMABIDJU 7: Oahpporesurssat joavkovuđot ovdagáttuid birra

Ráđdehus áigu vuosttalidit vaššicealkámušaid sohkaheali, čearddalašvuoda, oskku, eallinoainnu, doaibmahedjoneami, seksuálalaš soju, sohkahealleidentitehta ja sohkahealleovdanbuktimiid geažil. Árvvut nugo girjáivuoda, sierraláganvuodaid árvvusatnin, dásseárvu ja luohtamuš olbmuid gaskkas speadjalastojit olu gelbbolašvuodamihttomeriin iešguđet fágain.

2017 rájes galgá álggahuvvot bargu ovdánahttit oahpporesurssaid joavkovuđot ovdagáttuid birra mat leat oaivilduvvon oahpaheaddjioahpuide ja digitála lassioahppopáhkaide. Dáid galgá maidái sáhttit geavahit loktet gelbbolašvuoda skuvllas. Oahpporesurssat mat ráhkaduvvojit, galget gokčat dáid surggiid: vaššicealkámušaid, antisemittismma, rasismma, minoritehtaid vealaheami ja eahpedemokrátalaš miellaguottuid. Resurssaid galget iskat



2018:s ja árvoštallat 2019:s ja dagahit daid olámud-
dui 2019 čavčča. Doaibmabiju ulbmilin lea nannet
oahpaheaddjistudeanttaid ja oahpaheddjiid gelbbo-
lašvuoda ja dan govda áсахuvvon oahppobiras-
barggu. Dát doaibmabidju galgá maiddái leat mielde
geahpedeamen vaššicealkámušaid oahpahussuorg-
gis.

*Ovddasvástideaddji departemeanta:
Máhtodepartemeanta*

Oasseihttomearri

**Fátmastit mánáid ja nuoraid bargui vaššiceal-
kámušaid vuostá**

DOAIBMABIDJU 8: Dialogakonferánsat mánáide ja nuoraide vaššicealkámušaid birra

Ráđđehus áigu bargat dan ovdii ahte lágiduvvojit
konferánsat fáttáid birra mat leat čadnon bargui
vuosttaldit vaššicealkámušaid mat leat oaivilduv-
von mánáide ja nuoraide.

*Ovddasvástideaddji departemeanta:
Mánáid- ja dásseárvodepartemeanta*

Oasseihttomearri

**Fuomášuhttit ja muitalit mánáide ja nuoraide
vaššicealkámušaid birra**

DOAIBMABIDJU 9: Diehtujuohkinneavvut mánáide ja nuoraide

Norgga ovdagotti olis Davviriikkalaš ministtarráđis
2017:s áigu Norga váldit ovddasvástádusa buvttadit
diehtujuohkinneavvuid mat leat heivehuvvon
mánáide ja nuoraide (10–18-jahkásaččaide),
vaššicealkámušaid birra. Ávdnasat galget muitalit
mo nuorat sáhttet vuosttaldit dákkár cealkámušaid,
ja maiguin strategiijaiguin sáhttet dustet daid.
Diehtujuohkinneavvut galget heivehuvvot mánáide
ja nuoraide buot dan viđa davviriikkalaš riikii, ja
galget leat olámuttus dan viđa váldogillii. Ávdnasat
galget maiddái jorgaluvvot davvisámegillii.

*Ovddasvástideaddji departemeanta:
Mánáid- ja dásseárvodepartemeanta*

Riektevuogádat

Oslo-politiijat dieđihedje ahte váidojuvvon vašširihkolašvuodaáššit lassánedje 2015:s. Politiijat jáhkket ahte leat olu čiegus logut go lea sáhka vašširihkolašvuodas oppalaččat ja erenoamážit vaššicealkámušain. Vaššicealkámušaid duohta viidodat maid livččii sáhttán árvoštallat ránggáštuslága 185. § vuodul, lea jáhkkimis mealgat stuorát go lohku mii registrerejuvo váidojuvvon láchkarihkumin politiijaide. Ráđđehus áigu sihkarastit buoret oktiiheiveheami gaskal ránggáštuslága 185. § ja vealahanlága vealahansivaid.

Lobiheapme cealkit vealaheaddji dahje vaššás cealkámuša almmolašvuodas

Vealaheaddji dahje vaššás cealkámuš sáhttá leat áitit dahje bilkidit soapmásiid, dahje vašuhit, oaguhit dahje badjelgeahččat soapmásiid sin liikeivnni dahje nationála dahje čearddalaš duogáža, oskku dahje eallinoainnu, seksuálalaš soju, sohkabealleidenti-tehta ja sohkabealleovdanbuktima dahje doaimbahedjoneami geažil.

Symbolageavaheapmi lea maiddáai cealkámuš. Ránggáštusláhki 185. § gullet sihke groava dáhtokeahtes ja dáhtolaš rihkkumat. Ránggáštus lea sáhku dahje giddagas gitta golmma jahkái. Mearrádussii gullet vaššicealkámušat mat ovddiduvvojit earáid oaidnut ja gullut soapmásiidda geat dalle vealahuvvojit dahje vašuhuvvojit.

Ránggáštus das lea sáhku dahje giddagas gitta ovttá jahkái.

Ránggáštusláhka (2005) 185. § lea dehálaš oassi ránggáštusmearrádusain vaššikriminalitehta vuostá ja lea joatkka ovddeš ránggáštuslága (1902) 135a. § vástideaddji mearrádusas, nu gohčoduvvon rasismaparagráfa. Ránggáštuslága 185. § lea okta mángga mearrádusas maid sáhttá geavahit neaht-tavaši, loavkašuhhtimiid, vuorjama ja áitagiid jna. vuostá. Dát gullet stuorát láchkarihkunjojkui maid dávjá máinnašit vašširihkolašvuontan.

Eará rihkolašvuoda sáhttá maiddáai kategoriseret vašširihkolašvuontan. Ránggáštuslága 77. § vuodul lea čavgejeaddji dilli ahte láchkarihkuma sivvan leat earáid osku dahje eallinoaidnu, liikeivdni, nationála



dahje čearddalaš duogáš, homofiila sodju, doaibmanávccat dahje eará bealit mat šaddet vuostálagaid joavkkuiguin mat dárbbasit erenoamáš suoji. Moanaid láchkarihkumiid sáhtta maiddá atnit groavván go leat vuođuštuvvon dákkár beliiguin, ovdamearkka dihtii veahkaváldeláchkarihkun, áitagat dahje billisteamit.

Dušše 17 proseantta buot sis geat leat vásihan vašširihkolašvuođa, leat válljen váidit dán politiijaide (Politiijadirektoráhtta 2016).

Iskkadeapmi čájeha ahte váilevaš luohtámuš politiijaide ja politiijaid vašširihkolašvuođa giedahallamii leat váldosivat dasa manne láchkarihkumat oppalaččat eai leat váidojuvvon politiijaide.

Ráŋggáštusrievttálaš reakšuvnnat gullet dušše daid duođaleamos cealkámušaide. Politiijat leat áššáškuhtán eanet olbmuid maŋimuš áiggis. Muhto politiijat intervenerejit maiddái válddedettiin njuolga oktavuoda olbmuiquin geat ovddidit vaššicealkámušaid ja várrejit sin. Olu orru čájeheamen ahte dát dávjá lea beaktilis vuohki eastadit vel eanet vaššicealkámušaid dáid olbmui. ²

Vuorjama ja seksuálalaš vuorjama gielddus

Ráŋggáštusrievttálaš suoji lassin vaššicealkámušaid vuostá de lea maiddá siviilarievttálaš suodji vuorjama vuostá dásseárvolágas ja vealahanlágain.

² Ekstremismadutkama guovddáža (C-REX) Tore Bjørgo evttohus



Ráđđehus áigu sihkkarastit dan ahte vaššicealkámušat ja vašširihkolašvuohta vuoruhuvvojit buot politiijaguovlluin.

Dásseárvolágas lea maiddá seksuálalaš vuorjama gielddus. Vuorjamiin oaiwvilduvvojit dagut, garvimat dahje cealkámušat mat orrot dahje galget leat loavkašuhttit, balddihahttit, vašálaččat, eahpegudnálaččat dahje loavkašuhttit. Vealahanlága vuodul ii leat lohpi vuorjat ii guđege servodatsuorggis sohka beali, čearddalašvuođa, oskku, seksuálalaš soju, sohka bealleidentitehta, sohka bealleovdanbuktimiid ja doaibmahedjoneami geažil. Dasa lassin gielddá bargobirasláhka vuorjama bargoeallimis agi, politiikalaš oainnu ja fágasearvemiellahttovuođa geažil.

Seksuálalaš vuorjan definerejuvvo sávakeahtes seksuálalaš fuomášupmin mii lea unohas dasa geasa fuomášupmi čuočcá.

Olbmot geat vásihit vuorjama vealahanlága mearrádusa vuostá, sáhttet gáibidit gutnádaga ja buhtadusa.

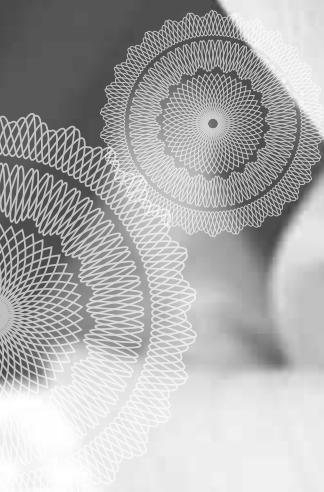
Ráđđehus áigu bargat dáid ovdii

Ráđđehus háliida sihkkarastit siviilarievtálaš ja ránggáštusrievttálaš suoji buoret oktiiveheami vaššicealkámušaid vuostá. Ránggáštuslága vealahansuodjalus, dása gullá mo sohka bealli, sohka bealleidentitehta ja sohka bealleovdanbuktin sáhttet gullat ránggáštuslága suodjalussii iešguđetlágan vašširihkolašvuođa vuostá, galgá geahčaduvot.

Ráđđehus háliida maid sihkkarastit dan ahte vaššicealkámušat ja vašširihkolašvuohta vuoruhuvvojit buot politiijaguovlluin. Riikaadvokáhta ránggáštusáššemeannudeami ulbmiliin ja vuoruhančálloš lea vašširihkolašvuohta guovddáš, riikaviidosaš vuoruheapmi stáhtaadvokáhtaámmáhiin ja politiijaguovlluin (Riikaadvokáhta 2016).

Vašširihkolašvuohta lea buohtalaston eará integritehtaloavkašuhhti rihkolašvuođain. Politijameašttir galgá fuolahit ulbmillaš resurssaid mat sihkkarastet vašširihkolašvuođa dárbbášlaš čuovvoleami.

Lobihis
vaššicealkámušaid
ovdamearkkat



Duopmoovdamearkkat ránggáštuslága (2005) 185. § ja ránggáštuslága (1902) 135a. § vuodul

Gávdnojit olu riektevuoimmálaš duomut ránggáštuslága (2005) 185. § ja ránggáštuslága (1902) 135a. § vuodul. Dássáži leat leamaš mealgat eanet diggeáššit čearddalašvuoda ja oskku geažil.

Oslo diggegotti duopmu 17.03.2015 (TOSLO-2015-10833):

Almmáiolmmoš riegádan 1957:s dubmejuvvui 18 beavvi evttolaš giddagassii ja sáhkohalai 15 000 kruvnnain go rihkui ráfi ja čolggai ja ovddidii vaššicealkámušaid muslima nissonolbmo vuostá. Áššáskuhttima vuodul galggai almmái leat dadjan ahte «buot muslimaid galgá njuovvat eret» ja «mun vašuhan buot muslimaid». Eanetlohku ii loga sáhttit duođaštit ahte áššáskuhtton almmái lei dadjan álgocealkámuša, muhto eai eahpidan ahte son lei dadjan juoidá negatiivvalaččat muslimaid birra maid gillájeaddji gulai. Manjit cealkámuš lei čabučielggas.

Oslo diggegotti duopmu 04.05.2016 (TOSLO-2016-5138):

Almmáiolmmoš riegádan 1991:s dubmejuvvui 30 beavvi evttolaš giddagassii vaššicealkámušaid geažil rabas Facebook-profiillas. Golggotmánu 6.b. 2015 Oslos, rabas Facebook-profiillas mii gulai B:i, čálii son ná: «Lihku dutnje leat go nargán soapmásiin ja ožžon bissovaš ássanlobi. Manne it sáhte beare fárret iežat bearrašiin ruovttoluotta Afrihkkái. Manne it leat dan mađe olmmošlaš, ii leat soahti doppe gos dii boahtibehtet. Gudnehis, lusttuhis bealleábegáhttu. Čáhpot eret riikkas. Biro čáhput.»



... juvddálaččat leat váldovašálaččat, sii leat goddán min álbmoga, sii leat bahádáhtolaš olmmošgoddit. Sii eai leat olbmot, sii leat parasihitat maid galgá jávkadit ...

**Alimusrievtti duopmu 30.03.2012
(HR-2012-689-A):**

Dubmehallon olmmoš lei juhkanvuodas skudnen uksafávttá muhtun olgobáikkis. Son lei earret eará dadjan «biro neger», «biro čáhput» ja «manne suvvet negeriid bargat Norggas» uksafáktii muhtun olgobáikkis. Mánjalogis gulle dan. Vaikko eai lean áktánas konkrehta cealkámušat, de dulkojuvvui nu ahte uksafákta ii dohkken bargat uksafáktan liikeivnni geažil. Deattuhuvvui ahte cealkámušat ovddiduvvojedje dakkár oktavuodas mas fidnus dárbbáša gussiid ja olbmuid árvvusatnima. Dat daddjui skudnemis mas ii leat eará ulbmil go duolbmat gillájeaddji su liikeivnni geažil. Cealkámuš adnui muhtun joavkku olmmošárvvu groavvan badjelgeahččamin, ja dan ii suddje Vuodđoláhka 100. §. Dubmehallon: 135a (1 ja 2), 390a. Duopmu šattai 18 beaivvi evttolaš giddagas ja 15 000 kruvdnasaš sáhku ja 4000 kruvdnasaš áššegoluid máksin.

**Alimusrievtti riektecealkámuš
21.12.2007 (HR-2007-2150-A):**

Áššis lei sáhka cealkámušaid birra juvddálaččaid birra mat ledje celkojuvvon VG-aviissa jearahallama olis. Vearredahkki lei earret eará dadjan ahte «... juvddálaččat leat váldovašálaš, sii leat goddán min álbmoga, sii leat bahádáhtolaš olmmošgoddit, sii leat parasihitat maid ferte jávkadit ...». Alimusriekti gávnnahii čielggasin ahte vearredahkki lei giktalan dahje dohkkehan čielga integritehtaloavkašuhttimiid juvddálaččaid vuostá, ja ahte cealkámušain danne ledje dakkár kvalifiserujuvvon loavkašuhttit ahte ránggáštušláhka 135a. § lei rihkkojuvvon. Cealkámušain lei maiddái groava badjelgeahččan olmmošjoavkku olmmošárvvus, juoga mii mearridii ahte 135a. § fertii geavahuvvot.

Doaibmabijut riektevuogádat

Váldomihttomearri

Láhčit dili vai vaššicealkámušat, eanet go dál, almmustahttojit, dutkojuvvojit ja ovd-
diduvvojit duopmostuoluide dahje eará
relevánta áсахussii

Oasseihttomearri

Fuolahit ahte politiijat ožžot eanet máhtu lágaid
birra vaššicealkámušaid ja vašširihkolašvuoda
birra

DOAIBMABIDJU 10: Gelbbolašvuoha vašširihkolašvuoda birra riikaviidosáččat

Ođđajagimánu 1.b. 2016 rájes leat politiijaguovlluid
lohku geahpeduvvon 27:s 12:i lagašpolitiijaođastusa
oassin. Stuorát politiijaguovlluiguin sáhtta čohkket
resurssaid ja ráhkadit nannosat fágabirrasiid.

Stuorát fágabirrasat addet eanet spesialiserema ja
gealboovdáneami. Dat lea dárbblaš vai politiijat
sáhttet gieđahallat vašširihkolašvuoda oppalaččat ja
erenomážit vaššicealkámušaid. Vašširihkolašvuoda
galgá registreret ja čuovvolit fágalaččat beroškeahhtá
ássonbáikkis.

Vai sihkarastá dán áššešlájá duohta vuoruheami,
de ferte leat eanet máhttu lágaid birra ja das mo
vašširihkolašvuoda, dása gullá ránggáštusláhka 185.
§ (vaššicealkámušat), galgá registreret ja raporteret
sierra bargoregistaris. Máhttu, fuomášupmi ja
ovttalágan raportereren buot politiijaguovlluin addet
buoret vuodu giehtaguššat lága, seammás go
buorre diehtočoakkáldat maiddái kvalitehtasihkka-
rastá vašširihkolašvuoda statistihka, dása gullet
vaššicealkámušat. Oslo politiijaguovllu Manglerud

politiijastašuvdna lea ásahan sierra dutkanjoavkku
vašširihkolašvuoda várás mii maiddái addá fágalaš
bagadallama go dutket áššiid eará politiijaguovlluin.

*Ovddasvástideaddji departemeanta:
Justiisa- ja gearggusvuodadepartemeanta*

Oasseihttomearri

Gealbolokten politiijain

DOAIBMABIDJU 11: Oktasaš bagadus politiijaid registreremii ránggáštuslága 185. § vuodul

Politiijadirektoráhtta galgá ráhkadit oktasaš бага-
dusa politiijaid registreremii ránggáštuslága 185. §
vuodul politiijaid áššemeannudanvuogádagain.
Galgá jámma almmuhit statistihka váidojuvvon ja
loahpahuuvon áššiin ránggáštuslága 185. § vuodul.
Son, guhte váidá vaššicealkámušaid, dárbbáša dávjá
suddjema. Dán barggus galget politiijat geahččat
Oslo politiijaguovlluid vásáhusaid oadjebasvuodasá-
gastallamiin fáldaldahkan sutnje gii váidá dákkár
láhkarihkumiid.

*Ovddasvástideaddji departemeanta:
Justiisa- ja gearggusvuodadepartemeanta*



Oassemihttomearri

Jámma almmuhit statistihka vaššicealkámušaid birra ránggáštuslága vuodul

DOAIBMABIDJU 12: Nationála statistihkka vaššicealkámušaid birra

Buorre máhttu, registreren ja statistihkka vaššicealkámušaid birra galgá ovddiduvvot. Lea dárbu eanet máhttui dasa mo iešguđet joavkkut mat vásihit vaššicealkámušaid, vai sáhhtá buorebut eastadit ja vuosttaldit dánlágan vašširihkolašvuoda. Galgá jámma almmuhit statistihka mii čájeha váidimiid ovdáneami ránggáštuslága 185. š vuodul (vaššicealkámušat).

*Ovddasvástideaddji departemeanta:
Justiisa- ja gearggusvuodadepartemeanta*

Oassemihttomearri

Sihkarastit buoret oktiiheiveheami gaskal siviilarievtálaš ja ránggáštusrievtálaš vealahansuodjalusa

DOAIBMABIDJU 13: Ránggáštusrievtálaš vealahansuodjalusa árvvoštallan

Ránggáštusrievtálaš suodjalusa vašširihkolašvuoda vuostá berre leat beaktit, ja lágat fertejit leat heivehuvvon praktihkalaš dilálašvuodaide mat čuožžilit. Mánáid- ja dásseárvodepartemeanta lea ovttas Justiisa- ja gearggusvuodadepartemeanttain álggahan olggaldas, ollislaš guorahallama ránggáštusrievtálaš vealahansuodjalusas. Guorahallan gárvánii 2016 čakčamánuš (Larsen 2016). Departemeanttat áigot árvvoštallat galgá go evttohit rievdadit ránggáštuslága guorahallama vuodul.

*Ovddasvástideaddji departemeanttat:
Justiisa- ja gearggusvuodadepartemeanta ja
Mánáid- ja dásseárvodepartemeanta*

Bargoeallin

Muhtun fidnut vásihit eanet vaššicealkámušaid ja vuorjama go eará fidnut. Bargoadit fertejit šaddat diehtomielalaččat dasa mat geatnegasvuođat sis leat, vai sáhttet fátmastit barggu vaššicealkámušaid vuostá dearvvašvuođa, birrasa ja sihkkarvuođa systemáhtalaš bargui.

Bargoadis lea geatnegasvuohta eastadit ja čuovvolit vaššicealkámušaid

Mis leat dál buorit njuolggadusat bargoadi geatnegasvuođa birra kártet ja eastadit várrariskkaid ja váttisvuođaid bargobirrasis. Bargoadi galgá systemáhtalaččat bargat dearvvašvuođain, birrasiin ja sihkkarvuođain bargobiraslága vuođul. Dásseárvo- ja vealahanláhka geatnegahtta bargoadiid eastadit vuorjama ja aktiivvalaččat bargat dásseárvvu ovdii.

Bargobiraslágas leat njuolggadusat bargobirrasa gáibádusaide

Doaimmaid bargobiras galgá leat ollásit dohkálaš bargobirrasa beliid eaŋkilárvoštallama ja ollislaš árvoštallama vuođul mat sáhttet váikkuhit bargiid fysalaš ja psyhkalaš dearvvašvuhtii ja čálgui, gč. oppalaš mearrádusa 4–1. Š:s. Dárkilat gáibádusat psykososiála bargobirrasii leat 4–3. Š.

Systemáhtalaš dearvvašvuođa, birrasa ja sihkkarvuođabarggu oppalaš gáibádus bargobiraslága 3–1.

Š vuođul lea bargoadi geatnegahtton kártet váraid ja váttisvuođaid bargoeallimis, árvoštallat riskabeliid, ráhkadit plánaid ja álggahit doaibmajuid geahpedit riskka.

«Vaššicealkámušat»-doaba ii geavahuvvo njuolggadusain, muhto dat gullá doahpágiidda nugo vuorjama ja eará heivetmeahttun láhtten 4–3. Š goalmát lađđasa vuođul, ja veahkaváldái ja áitagiidda ja váidalahtti nođiide go lea oktavuoha earáiguin seamma mearrádusa njealját lađđasa vuođul. Mearrádusa njealját lađas mielddisbuktá ahte gáibádus ollásit dohkálaš bargobirrasii maiddái sisdoallá oktavuoha earáide, ii dušše siskkáldasat doaimmas. «Earáiguin» oaivilduvvo buohkat geat ovddastit riskka bargái, nugo kundarat, klieanttat, geavaheadjit ja pasieanttat.

Bargobearráigeahčču bearráigeahčča doaimmaid, ja das lea sierra vástádusbálvalus mii sáhtta mitalit ja neavvut bargiid ja bargoadiid.



Psykososiála bargobiras Norggas árvoštallojuvvo positiivvalažžan eanaš riikkaidgaskasaš dutkosiin. Almmatge leat ain hástalusat ja buoridanmunit. Statistihkalaš guovddášdoaimmahaga 2013 eallindilleiskadeamis almmuhit 4,7 proseantta ahte sii leat maŋimuš jagi vásihan sávakeahtes seksuálalaš fuomášumi, kommentáraid dahje sullasaččat bargosajis. Obalohkái almmuhit 3 proseantta iežaset givssiduvvon bargosajis. Dát lea seamma go áigodagas 1989–2013. Obalohkái almmuhit 7,5 proseantta iežaset maŋimuš jagi vásihan veahkaválddi dahje áitagiid veahkaválddi birra (SSB 2014).

Čorgema, dárjjodeami/olgoeallima ja fievrredeami suorgeprográmma

Bargo- ja sosiáladepartemeanta lea ovttasrádiid bargoeallima beliiguin ásahan golmmabealat suorgeprográmma oažžun dihtii ovdan rivttes čuolbmačilgehusa ja doaibmabidjoevttohusaid. Dát lea oaiuvilduvvon gaskaoapmin ovddidit duođalaš ja buriid bargodiliid ja váikkuhit bastevaš buoridemiide hearckes surggiin. Dát

sáhttá maiddái fátmastit bargobirasbeliid nugo earret eará givssideami ja vuorjama.

Bargobearráigeahčču kárte veahkaválddi ja áitagiid stáhtusa bargoeallimis ovtta bargoeallima beliiguin. Kárten lea earret eará almmustahtán dan ahte veahkaválddi ja áitagiid viidodat dihto surggiin lea stuoris, ja ahte eastadeaddji bargu veahkaválddi ja áitagiid vuostá iešguđet surggiin rievddada (Bargobearráigeahčču 2015). Evttohus lea leamaš gulas-kuddamis, ja dat lea giedahallamis Bargo- ja sosiáladepartemeanttas.

Dásseárvolága ja vealahánlága mearrádusat vuorjama birra

Dásseárvoláhka ja vealahánlágat gildet vuorjama. Dáin lágain lea maiddá mearrádus mii geatnegahtá bargoadiid eastadit ja geahččalit hehttet vuorjama dáhpuhuvamis. Dasa lassin lea bargoadiin oppalaš geatnegasvuohta bargat aktiivvalaččat, ulbmillaččat dásseárvvu, ovttaárvosašvuođa ja seamma vejolašvuođaid ovdii.



Dásseárvo- ja vealahanáittardeaddji giehtaguššá vuorjama gildosiid, earret seksuálalaš vuorjama gildosa. Áittardeaddji giehtaguššá maiddá bargoaddi geatnegasvuođa eastadit geahččalit hehttet vuorjama ja seksuálalaš vuorjama.

Áigodagas 2007 rájes 2015 rádjai meannudii Áittardeaddji oktiibuot 102 vuorjanášši bargoeallimis. Áittardeaddji almmuha ahte eanetlohku áššiin mas leat almmuhuvvon cealkámušat gustojit vuorjanáššiid sohka beali ja čearddalašvuođa geažil. Dávja lea hirbmat váttis duođaštit ahte vuorjan lea dáhpáhuvvan. Áittardeaddji mielas leat háreve vihtanat das dahje eará čálalaš duođaštusat mat sáhttet duođaštit ahte vuorjan lea dáhpáhuvvan.

Ráđdehus áigu bargat dáid ovdii

Ráđdehus áigu bargat dan ovdii ahte buohkat geat leat norgga bargoeallimis, galget vásihit oadjebas bargobirrasa gos sáhttet duohtandahkat iežaset attáldagaid vuorjama ja vaššicealkámušaid haga.

Vuorjamis ja vaššicealkámušain lea negatiivvalaš váikkuhusat bargobirrasii ja ovttaskasbargi vejolašvuhtii bargat buori barggu. Lea dárbu joatkit barggu ovddidit duođalaš ja buriid bargodiliid, ja fuomášuhttit bargoaddiide iežaset geatnegasvuođaid.

Doaibmabijut bargoeallin

Váldomihttomearri

Fátmmastit barggu vaššicealkámušaid vuostá dearvvašvuođa, birrasa ja sihkkarvuođa systemáhtalaš bargui

Oasseihttomearri

Fuomášuhttit bargoaddiide geatnegasvuođa eastadit ja čuovvolit vaššicealkámušaid ja vuorjama bargosajis

DOAIBMABIDJU 14: Diehtujuohkinkampánnja bargoaddiid várás

Mis leat jo buorit njuolggadusat eastadit vaššicealkámušaid bargoeallimis. Strategijja sáhtta leat mielde fuomášuhttimin bargoaddi geatnegasvuođa eastadit ja čuovvolit vaššicealkámušaid ja vuorjama sihke dearvvašvuođa, birrasa ja sihkkarvuođa systemáhtalaš barggu bokte bargobiraslága vuođul, ja doaibmageatnegasvuođa bokte vealahanlága vuođul. Ulbmil lea sihkkarastit ahte HMS-oahpahus fátmasta máhtu vaššicealkámušaid birra ja dan gieđahallama mii lea heivehuvon ovttaskasdoibmii ja suorggi riskabeliide. Dát gusto erenoamážit fuomášuhttit bargoaddi surggiin gos bargit erenoamážit sáhttet vásihit vaššicealkámušaid ja vuorjama.

*Ovddasvástideaddji departemeanta:
Mánáid- ja dásseárvodepartemeanta*

Oasseihttomearri

Hábmet fásta deaivvadansaji dialogii vaššicealkámušaid ja vuorjama birra bargoeallimis bargoeallima beliid ja almmolaš eiseválddiid gaskkas.

DOAIBMABIDJU 15: Fátmmastit vaššicealkámušat-fáttá dásseárvu bargoeallimis-bargojovkui

Bargo- ja penšuvdnapolitihkalaš ráđđi lea eiseválddiid ja bargoeallima beliid golmmabealatovttasbargu. Ráđis lea sierra bargoeallima dásseárvu bargujoavku, man Mánáid- ja dásseárvodepartemeanta koordinere. Eiseválddit háliidit digaštallat beliiguin sáhttet go vaššicealkámušaid ja vuorjama váldit ovdan fáddán bargujoavkkus.

*Ovddasvástideaddji departemeanta:
Mánáid- ja dásseárvodepartemeanta*

Mediasuorgi

Stáhta ovddasvástádus mediasuorggis lea ovddidit cealkinfriddjavuođa ja demokratiija lážedettiin diliid rabas ja čuvgehuvvon almmolaš ságastallamii, gč. Vuodđolága 100. §. Ráđđehusa mediapolitihka váldoulbmil lea danne ovddidit buori ođasbuvttadeami ja govda almmolaš ságastallama dálá ja boahhteáiggi digitála mediaservodagain.

Mediasuorggis ferte earuhit guokte mediahámi. Nubbi lea redaktevrastivrejuvvon, journalisttalaš mediat, mat devdet áibbas erenoamáš demokrátá-talaš doaimma ja masa gusto suorgeetihkka ja almmuhannorpmat. Nuppi lea geavaheaddjistirrejuvvon, elektrovnnaš bálvalusat nugo sosiála mediat, bloggat jna.

Redaktevrastivrejuvvon mediat

Doaimmahuslaš mássamediat leat dehálaččat profešunealla journalistihka ja servodatdigaštallama gaskkusteaddjin. Mii dárbbášat ain almmolaš ságastallama oktasaš arenaid masa gusket ehtalaš njuolggadusat ja Leage Várrogas-plakáhta (Preassa fágalaš lávdegoddi 2015), ja mii sihkkarastá objektiivvalašvuođa ja luohtehahttivuođa.

Okta mediaid deháleamos bargguin demokratiijas lea gozihit sorjjasmeahttumit ja kritihkalaččat almmolaš eiseválddiid doaimma (ibid.) Danne lea dehálaš politihkalaš ulbmil áimmahuššat preassa doaimmahuslaš sorjjasmeahttunvuođa stáhtalaš eiseválddiin.

Redaktevrastivrejuvvon mediain mearkaša dát ahte lobálaš cealkámušaid gieđahallan lea redaktevrraid

oktoovddasvástádus, ja juoga mii muddejuvvo mediaid ehtalaš iešjustiisa. Lea govda politihkalaš ovttaoaivilvuohta das ahte doaimmahuslaš ja mediaehtalaš áššit prinsihpalaš sivaidd geažil ferte guođdit suorgái alddis.

Ođđasiid ja digaštallama gaskkusteamii bokte iešguđet servodatosiin lea mássamediaid dehálaš rolla ovddidit máhtu ja áddejumi eará olbmuid eallindili birra. Máhttu ja áddejumi ovddida áddejumi, juoga mii sáhtta eastadit vaššicealkámušaid.

Geavaheaddjigenererejuvvon sisdoalus mii lea almmuhuvvon redaktevrastivrejuvvon mediain, bohciidit erenoamáš gažaldagat. Preassa ehtalaš njuolggadusat eai geatnegahte ovdagihitii redigereama, muhto nannejit ahte «*Jus doaimmahus ii vállje ovdagihitii redigeret digitála oaivillonohallamiid, de ferte dán almmuhit čielgasit sidjiide geat oidnet daid.*» Viidáseappot nannejuvvo ahte «*Doaimmahus lea iešheanalaš ovddasvástádus jođáneamos lági mielde sihkkut čállosiid mat rihkkot buori preassavieru.*» (ibid 4.17. čuokkis). Norgga Redaktevrastivieru bargá dasa lassin bagadusain doaimmahusaid várás modereret neahttdigaštallamiid.



Sosiála mediat, digaštallanforumat, bloggat ja eará geavaheadjistivrejuvvon, elektrovnnalaš bálvalusat

Interneahtta lea addán midjiide ođđa vejolašvuođaid ovdanbuktit iežamet ja searvat servodatdigaštallami, lassin dasa ahte buvttadit ja gaskkustit iežamet sisdoalu. Interneahtta ja sosiála mediat leat ložžen meriid juogadit buotlágan cealkámušaid, ja dat ožžot stuorát ahte stuorát mearkkašumi ođasgaskusteamis ja gulahallamis.

Sosiála mediaid okta dain stuorra ovdamuniin lea ahte dat addá joavkkuide geat dábálaččat eai gullo almmolaš ságastallamis, jiena. Ovdal lávii aviisareaktevra mearridit gii ja mat cealkámušat besset ovdan almmolašvuhtii, muhto lea almmolašvuhta prinsihpas olámuttus buohkaide. Dát mielddisbukta sihke mediagirjái vuoda mearkkašuhhti viiddideapmi ja almmolaš lanja demokratiseren.

Rádjá cielahit ja gilvit vaššicealkámušaid lea loažžasat neahas go guovttá gaska. Sosiála mediain ja digaštallanforumiin sáhtta geavvat báhkasin go iešguđet digaštallit čullet iežaset veršuvnna duohtavuodas. Aggressiivvalaš ja vaššás ságastallan sáhtta

láivudit servodatdigaštallama go soapmásat eai hálit guoddit noađi, ja danne geassádit digaštallamis.

Danne lea dehálaš deattuhit ahte lassánan vejolašvuođat mielddisbuktet eanet ovddasvástádusa. Buohkain, geat aktiivvalaččat válljejit almmuhit iežas dahje eará cealkámušaid, lea iešheanalaš ovdasvástádus dasa mii almmuhuvvo.

Ráđdehus áigu bargat dán ovdii

Ráđdehus doaimmahuslaš mediaid politihka váldoulbmilin lea ovddidit buori ođasbuvttadeami ja govda almmolaš ságastallama dálá ja boahtteáiggi digitála mediaservodagas. Dat olaha lážedettiin dili ođas- ja áigeovdilisáššiidmediaid girjái vuhtii maid dovdomearkkat leat alla kvalitehta ja sorjjasmeahtun journalistihkka, dása gullá maidái nana, nationála álbmotsáddehat.

Doaibmabijut mediasuorgi

Váldomihttomearri

Mánngabealat ođasgaskkusteapmi ja demokrátalaš servodatdigaštallan mas ii oktage joavku iige ovttaskasolmmoš olgguštuvvo vaššicealkámušaid geažil

Oassemihttomearri

Ovddidit mediamánngabealatvuoda ja váikkuhit ain stuorra ođasgeavaheapmái Norggas boahhteáiggis, servodatdigaštallama ja demokratiija buoremussan

DOAIBMABIDJU 16: Ovddidit mediaid mánngabealatvuoda njuolga ja eahpenjuolga ekonomalaš gaskaomiid bokte

Ráđđehus ođasmahtta dál mediapolitihkalaš gaskaomiid. Ođđa platforbmanetrála buvttandoarjja ásaheavvui 2014:s, ja elektrovnnalaš ođasbálvalusaid momsaluven fápmuibodii njukčamánu 1.b. 2016. Norga lea nu vuosttaš riika Eurohpás mii ásaheavvoma elektrovnnalaš ođasmediaide. Doaibmabidju ovddida mediagirjái vuoda ja váikkuha ain stuorra ođasgeavaheapmái Norggas boahhteáiggis, servodatdigaštallama ja demokratiija buoremussan.

*Ovddasvástideaddji departemeanta:
Kulturdepartemeanta*

Oassemihttomearri

Ásahit stáhta ekonomalaš gaskaoapmeapparáhta buoremus lági mielde vai sáhtta láchit dili rabas ja čuvgehuvvon almmolaš digaštallamii, ja vai movttiidahtta mánngabealat mediafálaldahkii.

DOAIBMABIDJU 17: Lávdegoddi mii galgá árvoštallat mediagirjái vuoda Norggas

Ráđđehus lea nammadan lávdegoddi mii galgá árvoštallat mo Norgga mediagirjái vuoda sáhtta bisuhit dálá rievdadusaid geažil mediasuorggis. Árbevirolaš ođas- ja áigeguovdilisáššiidmediain leat olu hástalusat, ja ásaheavvun gávpemodeallat leat deattu vuolde. Aviisasuorgi lea ain garraseamos gillán go almmuhusmárkka nohká, deaddilanlogut njidjet ja leat hástalusat geavaheadjimávssu hárrái. Lávdegoddi galgá geahčadit dán ovdáneami ja mo dat váikkuha girjái vuhtii. Ulbmil lea gávnnahit mo stáhta ekonomalaš gaskaoapmeapparáhta buoremusat sáhtta ásahit vai láchá dili rabas ja čuvgehuvvon almmolaš ságastallamii ja movttiidahtta mánngabealat mediafálaldahkii. Lávdegoddi galgá geiget iežas guorahallama NÁČ:n Kulturdepartementii ovdal njukčamánu 1.b. 2017.

*Ovddasvástideaddji departemeanta:
Kulturdepartemeanta*



Oassemihttomearri

Ođasmahttit njuolggadusaid gosa bidjat rievttálaš ovddasvástádusa sisdoalus mii almmuhuvvo mediain

DOAIBMABIDJU 18: Ođđasit hábmet ránggáš-tuslága 269. § redaktevraovddasvástádusa birra

Čielga njuolggadusat dasa gosa bidjá rievttálaš ovddasvástádusa mediasisdoalus lea eaktun sáhttit soapmásiid sivahallat láhkarihkkumiin ja nu giehtaguššat beaktilit ránggáštusmearrádusaid ovdamearkka dihtii vaššicealkámušaid birra.

Mediasuorggi ovddasvástádusvuogádaga čielggadii Mediaovddasvástáduslávdegoddi NÁČ 2011:12 Ytringsfrihet og ansvar i en ny mediehverdag. Kulturdepartemeanta čuovvola dál čielggadeami, ja áigu dán oktavuodas earret eará árvvoštallat sáhtta go ránggáštuslága 269. § redaktevraovddasvástádusa birra čállit eanet teknologijaneutrála láchkai.

*Ovddasvástideaddji departemeanta:
Kulturdepartemeanta*

Máhttu ja dutkan

Dutkanvuđot máhttu lea dehálaš oažžut realisttalaš gova vaššicealkámušain Norggas. Dutkan lea dehálaš almmustahttit mo vaššicealkámušat čuhcet ovttaskasgillájeaddjái ja makkár váikkuhusat vaššicealkámušain leat servodahkii. Eanet máhttu dahká maiddái vejolažžan álggahit buriid ja ulbmillaš doaibmajijuid.

Vaššicealkámušaid dutkan lea unnán, sihke šlája, viidodaga, sivaid ja váikkuhusaid dáfus. Lea maiddái unnán máhttu das mat doaibmajijut sáhttet eastadit ja geahpedit vaššicealkámušaid viidodaga. Dasto ferte dutkat eanet daid vašširihkolašvuoda hámiid mat eai leat njuolga veahkaválddálaččat, muhto uhkideaddjit dahje vuorjái.

Manjimuš jagiid leat almmatge čađahuvvon soames stuorra iskkadeamit mat leat relevánttat vaššicealkámušat-fáddái. «Status for ytringsfriheten i Norge» lea dutkanprošeakta cealkinfriddjavuođa eavttuid birra, ja dan jođiha Servodatdutkanama instituhta (ISF) Fritt Ord ovddas. Prošeakta lea čájehan ahte cealkinfriddjavuohta árvun lea nanus Norggas. Unnán olbmot háliidit rievdadit dálá juridihkalaš rámmavuogádaga. Muhto olusat dattetge oaiivildit ahte berre leat várrogas mo olmmoš ovdanbuktá iežas ja mii ovdamearkka dihtii almmuhuvvo medias (Steen-Johansen, Fladmoe ja Midtbøen 2016).

Prošeakta lea maiddái čájehan ahte vaššicealkámušat dagahit dili mii láivuda demokratiija go

gáržžida indiviidaid ja joavkkuid searvama almmo-
laš digaštallamii (Staksrud m.fl. 2014).

Vaššicealkámušat orrot eanet legitimeremin ovdagáttuid ja vaši muhtun joavkkuid vuostá, juoga mii fas sáhtta váikkuhit dasa ahte dánlágan cealkámušaid viidodat lassána (geahča maiddái Eggebø ja Stubberud 2016, LDO 2015 ja Nilsen 2014).

Manjimuš jagi lea almmuhuvvon mánggat raporttat mat čoahkkáigesset máhtu mii gávdno vaššicealkámušaid birra. Olu dain lea máinnašuvvon ovda-
laččas strategiijas Máhttostáhtus vaššicealkámušaid birra-kapihttalas.

Oslo Universitehta Ekstremismadutkama guovddáža (C-REX) ásahii ráđđehus 2016 guovvamánus. Dát lea ráđđehusa logijagivuoruheapmi. Ásaheami duogážin leat vuosttažettiin falleheamit mat ledje Norggas suoidnemánu 22.b. 2011, ja go leat oaidnán balddihahti ovdáneami mánggaid eurohpálaš riikkain maid vuolggasadjin lea olgešekstremisma manjimuš jagiid. Guovddáš ovdánahtta máhtu olgešekstremisma ja vašširihkolašvuoda sivaid ja váikkuhu-



said Norggas ja riikkaidgaskasaččat. Dat gaskkusta dutkanvuđot máhtu mii lea ávkin politihkkahábmejeddjiide, gielddaide, siviilaservodahkii, journalisttaide ja oahpahusásahusaide. Dát sáhtta nannet barggu ovddidit demokrátalaš árvvuid ja eastadit radikaliserema ja veahkaválddálaš ekstremismma. Guovddáš lea strategiija referánsajoavkkus vaššicealkámušaid vuostá, ja guovddáš áigu váikkuhit ain máhttoovdáneapmái suorggis.

Holocaust ja eallinoaidnominoritehtaid dutkosiid guovddáš lea iskan norgalaččaid miellaguottuid juvddálaččaide ja eará minoritehtaide. Sii duođaštedje 2012:s ahte ledje stuorra ovdagáttut ja eahpádusat earret eará juvddálaččaid, muslimaide ja romálbmogii Norggas (Holocaust ja eallinoaidnominoritehtaid dutkosiid guovddáš 2012). Dán dutkosa čuovvleapmi, ja lassidutkkus čearddalaš ja oskkolaš minoritehtaid miellaguottuid birra guhtet guoibmáseaset, galget gárvvistuvvot 2017 loahpa.

Ráđdehus háliida loktet máhtu das mo oskoservodagat ja eaktodáhtolaš aktevrrat veahkehit ráhkadit rámmaeavttuid mánáid ja nuoraid oassálastimii ja váikkuheapmái servodahkii. Kulturdepartemeanta lea

álggahan dutkama «Oskoservodagaid, eaktodáhtolaš organisašuvnnaid ja báikkálaš servodagaid mearkkašupmi eastadanarenan» ja «Báikkálaš searvit mánáid ja nuoraid astoáigedoaimmaid rámmán». Dutkanprošeavttaid doaimmaha Siviilaservodaga ja eaktodáhtolaš suorggi dutkan-guovddáš, ja dat galget gárvánit 2017 guovvamánus ja 2016 juovlamánus.

Ráđdehus áigu bargat dáid ovdii

Dutkosiin vaššicealkámušaid birra leat olu vuolggasajit. Ráđdehus áigu moanaid doaibmabijuid bokte leat mielde dievasmahttimin suorggi máhtu.

Ráđdehus háliida ahte bargu vaššicealkámušaid vuostá galgá vuolgit guhkesáigásaš ja ulbmillaš máhttoloktemis. Dálá máhttu ja ávžžuhusat leat dehálaš vuolggasadjin viidásat máhttoovdáneamis strategiija čuovvleamis.

Doaibma- bijut máhttu ja dutkan

Váldomihttomearri

Guhkesáigásaš ja ulbmillaš máhttolokten galgá addit buori vuodu bargat vaššicealkámušaid vuostá

Oassemihttomearri

Oažžut bajilgova dálá dutkamis ja identifiseret doaibmabijuid vaššicealkámušaid vuostá olbmuid vuostá geain leat hedjonan doaibmanávccat.

DOAIBMABIDJU 19: Čoahkkáigeassit dutkamiid vaššicealkámušaid birra olbmuid vuostá geain leat hedjonan doaibmanávccat

Mánáid-, nuoraid- ja bearašdirektoráhtta álggahii 2015:s dutkanprošeavtta mii geahčada vaššicealkámušaid šlájja, viidodaga ja váikkuhusaid olbmuid vuostá geain leat hedjonan doaibmanávccat. Prošeavtta čađaha Nordlándadutkan ja loahpahuvo 2016:s.

*Ovddasvástideaddji departemeanta:
Mánáid- ja dásseárvodepartemeanta*

Oassemihttomearri

Nannet máhtu joavkovuđot ovdagáttuid birra skuvllas

DOAIBMABIDJU 20: Doavttirgráda-/poastadoavttirvirggit dutkamiidda mo eastadit antisemittisma ja eará joavkovuđot ovdagáttuid skuvllas

Juolluduvojit ruđat ásahtit mánggaid doavttirgráda-/poastadoavttirvirggiid dutkat mo eastadit antisemittisma ja eará joavkovuđot ovdagáttuid

skuvllas. Prošeavttaid almmuha Norgga dutkanráđđi 2017 giđa. Unnimus okta prošeakta galgá erenoamážit máinnašit antisemittisma.

*Ovddasvástideaddji departemeantat:
Máhtodepartemeanta ja Gielda- ja ođasmahttindepartemeanta*

Oassemihttomearri

Máhttu vašširihkolašvuoda ja vaššicealkámušaid birra internehtas ja sosiála mediain

DOAIBMABIDJU 21: Vaššicealkámušat ja vašširihkolašvuoda internehtas ja sosiála mediain

Dutkanprošeakta galgá nannet máhtu vaššicealkámušaid ja vašširihkolašvuoda viidodagas internehtas ja sosiála mediain. Prošeakta galgá maiddái guorahallat sávakeahtes ja ránggáštusvuloš cealkámušaid oktavuoda, eastadeaddji doaibmabijuid ja suorgerasttildeaddji ovttasbarggu. Barggu doaimmaha Servodatdutkan instituthta (ISF) ja galgá gárvániit 2016 skábmamánus. Dát prošeakta lea nannejuvvon ráđđehusa doaibmapláanas radikaliserema ja ekstremisma vuostá.

*Ovddasvástideaddji departemeanta:
Justiisa- ja gearggusvuodadepartemeanta*



Oassemihttomearri

Váikkuhit eanet máhttui das mo vuosttaldit sohkaallevuđot, vaššás cealkámušaid internehtas

DOAIBMABIDJU 22: Davviriikkalaš kárten rievttálaš heivehemiin mat leat čadnon áitagiidda, loavkašuhhtimiidda ja vaššicealkámušaide internehtas

Davviriikkalaš ministtarráđi ovttasbarggu oassin dásseárvosuorggis galgá Nordisk information för kunskap om kön (NIKK) 2017 giđa gárvvistit kártet davviriikkalaš riikkaid rievttálaš árvvoštallamiid mat gusket neahttavuđot vaššicealkámušaide, áitagiidda ja loavkašuhhtimiid main vuolggasadji lea olbmuid sohkaalis. Váldoboađusin galgá NIKK maiddái evttohit vejolaš doaibmajuid sihke juridihkalaš ja politihkalaš surggiin.

*Ovddasvástideaddji departemeanta:
Mánáid- ja dásseárvodepartemeanta*

Oassemihttomearri

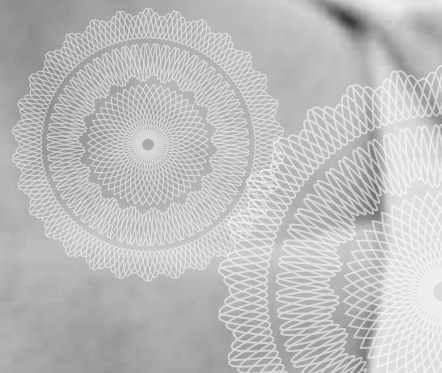
Guhkesáigásaš ja ulbmillaš máhttolokten

DOAIBMABIDJU 23: Ain ovdánahttit máhtu vaššicealkámušaid birra

Ráđđehus áigu čuovvut ovdáneami ovddos guvlui dutkanproševttaid bokte ja ovttas fágabirrasiiiguin ja eará ásahuvvon aktevrraiguin suorggis. Dutkanbarggut mat leat čađahuvvon dán strategiija álggaheamis, addet dehálaš evttohusaid ráđđehusa viidásat bargui dán suorggis. Mánáid- ja dásseárvodepartemeanta áigu 2017:s joatkit doarjaga Mánáid-, nuoraid- ja bearašdirektoráhttii ain ovdánahttit máhtu vaššicealkámušaid birra. Oslo Universitehta ođđa ekstremismaguovddáš galgá maiddái sáhttit veahkehit eanet máhtuin vaššicealkámušaid birra.

*Ovddasvástideaddji departemeanta:
Mánáid- ja dásseárvodepartemeanta*

Mo viidáseappot



Ráđđehusa strategiija vaššicealkámušaid vuostá galgá árvoštallat jahkásaččat. Sihke fáktáid ja doaibmabijuid čilgehusat ođasmahttojit dađistaga go ođđa máhttu ja vásáhusat lassánit. Ráđđehus áigu fuolahit ahte ovddasvástideaddji departemeanttaid ja vuolleetáhtaid bargiin lea gealbu vaššicealkámušaid birra iežaset fágasurggiin. Departemeantarasttildeaddji bargojoavku lea leamaš mielde ráhkadeamen strategiija, man Mánáid- ja dásseárvo-departemeanta lea jođihan. Bargojoavku galgá joatkit iežas barggu strategiija čuovvolemis. Relevánta vuolledirektoráhtat ja -doaimmat galget veahkehit dán barggus.

Strategiija galgá jorgaluvvot eangalsgillii ja davvisámegillii. Galgá ráhkaduvvot sierra álkes veršuvdna strategiijas. Dan ulbmiljoavku galget leat mánát ja nuorat. Galgá árvoštallat galgá go álkes veršuvnna jorgalit eará áigequovdilis gielaide.



MIELDDUS

Riikkaidgaskasaš bargu



Olmmošvuogitvuodaid suddjen ja ovddideapmi lea norgga olgoriikka- ja ovdánahttinpolitihka geađgejuolgi. Vaššicealkámušaid vuosttaldeapmi lea integrerejuvvon oassi Norgga barggus ovddidit cealkinfriddjavuođa ja sorjjasmeahtun mediaid (Olgoriikadepartemeanta 2016).

Riikkaidgaskasaččat eai leat nagodan soabadit defineret vaššicealkámušat-doahpaga («hate speech»).

Eurohpás Eurohpálaš olmmošvuogitvuodaduopmostuolu mearrádusat leat dehálaččat defineret man muddui stáhtat sáhttet gaskaluhttit cealkinfriddjavuođa ja gieldit vaššicealkámušaid.

Soames stáhtat boastut geavahit lága vaššicealkámušaid vuostá. Seamma láhkai sáhttá boastut geavahit lágaid omd. ipmilbilkádusa, gudnerihkku-miid dahje antiterror birra jaskkodahttit opposišuvnna, mediaid dahje eará servodatjoavkkuid sierraoviviid ja lobálaš cuiggodeami.

Riikkaidgaskasaš bargu vaššicealkámušaid vuostá lea oalle muddui čadnon temáhtalaš digaštallamiidda omd. nállevalaheami, vealaheami ja antisemittisma birra.

ON mekanismmat, orgánat ja ásašusat leat dehálaš arenat bargat cealkinfriddjavuođain ja vaššicealkámušaiguin. ON lea váimmus normatiiva rámmavuogádaga ovdánahttinbarggus.

ON nállevalahankonvenšuvdna, ON nállevalahánlávdegoddi, erenoamášraportevrrat ja ON olmmošvuogitvuodaráđi riikkaidgulaskuddamat leat dehálaš gaskaoamit váikkuhit eará riikkaid eiseválddiid ja fuomášuhttit konkrehta dilálašvuodaid ja čuolmmaid.

2012:s ledje vaššicealkámušat fáddán ON cealkinfriddjavuođa erenoamášraportevrra raporttas,

mii biddjui ovdan ON váldochoahkkimis. Raporttas leat earret eará konkrehta ávžžuhusat ON miellahttoriikkaide vejolaš doaibmabijuid birra vaššicealkámušaid ja veahkaváldegiktaleami birra (UNHR 2012).

UNESCO almmuhii 2015:s raportta vaššicealkámušaid birra internehtas Countering Online Hate Speech (UNESCO 2015). Raporta systemáhtalaččat váldá ovdan dálá riikkaidgaskasaš rámmavuogádagaid, identifisere váilevašvuodaid ja digaštallá iešguđet aktevrraid rollaid ja ovddasvástádusa, ja ovdanbuktá vejolaš doaibmabijuid.

Norga bargá aktiivvalaččat regionála organisašuvnnaiguin ja organisašuvnnain ja ovttasbargomekanismaiguin. Eurohpás dát ovttasbargu doaibmá bures ja lea nannejuvvon earret eará EU:s, Eurohpáráđis ja Eurohpá sihkkarvuoda ja ovttasbarggu organisašuvnnas (OSSE).

Norge juolluda EEO-ruđaid, mat várrejuvvojit prográmmaide mat čuvvot vuostáiváldiriikkaid vuoruhemiid ja EU iežas rámmavuogádaga. Dákkár rámmavuogádaga ovdamearka lea EU dásseárvostrategiija, Strategic Engagement for Gender Equality 2016–2019 (European Union 2015). Strategiijas lea erenoamáš relevánssa vaššicealkámušaid eastadeapmái sohkaheami ja eará sivaide geažil nugo čearddalašvuoha, doaibmahedjoneapmi, ahki, osku dahje eallioaidnu. EEO-ruđaid bokte doarju Norga earret eará Eurohpáráđi «No Hate Speech»-kampánnja iešguđet eurohpálaš riikkain.

OSSE:s lea earret eará Mediafriddjavuođaáirasa³ bargu iežas mandáhta vuodul vuosttalidit vaššicealkámušaid.

3 <http://www.osce.org/fom/106289>

Árv. S. nr. 270

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om endring av Grunnloven § 100, forslag fra Gunnar Skaug, Carl I. Hagen, Einar Steensnæs, Jan Petersen, Kristin Halvorsen og Lars Sponheim om endring av Grunnloven § 100. (Ytringsfrihet) og forslag fra Gunnar Kvassheim og Lars Sponheim om ny § 100 a i Grunnloven. (Offentlighetsprinsippet)

<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2003-2004/inns-200304-270/>

Bargobearráigeahčču (2015)

Foreslår endringer i regelverk om vold og trusler. Artikkel. Publisert 27.11.2015.

Bendixen, Mons, Ottesen Kennair, Leif Edward og Grøntvedt, Trond Viggo (2016)

En oppdatert kunnskapsstatus om seksuell trakassering blant elever i ungdomsskolen og videregående opplæring. Rapport NTNU.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/kunnskapsstatus-om-seksuell-trakassering/id2501211?q=kunnskapsstatus+om+seksuell+trakassering>

Davviriikkaid ministarráddi (2015)

Tillsammans för jämställdhet – ett starkare Norden. Samarbetsprogram för det nordiska jämställdhetssamarbetet 2015–2018.

<http://www.nikk.no/publikationer/tillsammans-for-jamstallldhet/>

Dovidio, John, Glick, Peter og Rudman, Laurie (red.) (2005)

On the Nature of Prejudice: Fifty Years After Allport. Wiley-Blackwell.

Eggebø, Helga og Stubberud, Elisabeth (2016)

Hatefulle ytringer Delrapport 2: Forskning på hat og diskriminering, Rapport 2016:15. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.

European Union (2012)

Strategic Engagement for Gender Equality 2016–2019. Luxemburg: Publications Office of the European Union

https://ec.europa.eu/anti-trafficking/eu-policy/strategic-engagement-gender-equality-2016-2019_en

Finnvold, Jon Erik (2013)

Langt igjen? Levekår og sosial inkludering hos menneske med fysiske funksjonsnedsetjingar. Oslo: NOVA Rapport nr. 12/2013

Larsen, Kjetil Mujezinovic (2016)

Utredning om det strafferettslige diskrimineringsvernet. Norsk Senter for Menneskerettigheter, Universitetet i Oslo.

LDO (2015)

Hatyringer og hatkriminalitet. Oslo: Likestillings- og diskrimineringsombudet

Mánáidgárddiid váhnenlávdegoddi (2012)

Mobbing i barnehager
Veileder

<http://www.fubhg.no/mobbing-i-barnehage.5149295.html>

Nadim, Marjan og Fladmoe, Audun (2016)

Hatefulle ytringer Delrapport 1: Forskning på art og omfang, Rapport 2016:14. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.

Nilsen, Anne Birgitta (2014)

Hatprat. Oslo: Cappelen Damm akademisk

Oahpahusdirektoráhtta (2016)

Elevundersøkelsen 2015.

Olgoriikadepartemeanta (2016)

Ytringsfrihet! Strategi for ytringsfrihet og uavhengige medier i utenriks- og utviklingspolitikken (2016–2018).

https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/strategi_ytringsfrihet/id2470549?q=Ytringsfrihet

Politijadirektoráhtta (2016)

Politiets innbyggerundersøkelse 2015.

Laget av Ipsos MMI for Politidirektoratet.

<https://www.politiet.no/globalassets/04-aktu-elt-tall-og-fakta/innbyggerundersokelsen/innbyggerundersokelse-2015.pdf>

Pressens faglige utvalg (2015)

Vær Varsom-plakaten – Etiske normer for pressen

(trykt presse, radio, fjernsyn og nettpublikasjoner).

<http://presse.no/pfu/etniske-regler/vaer-varsom-plakaten/>

Riikkadvokáhtta (2016)

Mål- og prioriteringsrundsskriv nr. 1/2016.

Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter (2012)

Antisemittisme i Norge? Den norske befolkningens holdninger til jøder og andre minoriteter.

<http://www.hlsenteret.no/publikasjoner/antisemittisme-i-norge>

SSB (2014)

Levekårsundersøkelsen om arbeidsmiljø 2013.

Dokumentasjonsrapport 2014/47 (2014).

Se også Statens arbeidsmiljøinstitutt (STAMI), ved avdeling for nasjonal overvåking av arbeidsmiljø og -helse (NOA)

Staksrud, E., Steen-Johnsen, K., Bernard, E., Gustafsson, M. H., Ihlebæk K. A., Midtbøen, A., Sætrang, S., Trygstad, S., Utheim, M. (2014)

Status for ytringsfriheten i Norge.

Resultater fra befolkningsundersøkelsen 2014.

Oslo Fritt Ord, ISF, IMK, FAFO.

Steen-Johnsen, Kari, Fladmoe,**Audun og Midtbøen, Arnfinn (2016)**

Ytringsfrihetens grenser.

Sosiale normer og politisk toleranse.

Oslo: Fritt ord, Institutt for samfunnsforskning

UNESCO (2015)

Countering Online Hate Speech. Rapport

<http://unesdoc.unesco.org/imagenes/0023/002332/233231e.pdf>

UNHR (2012)

Report of the Special Rapporteur to the General

Assembly on hate speech and incitement to hatred.

Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression. A/67/357.

<http://www.ohchr.org/EN/Issues/FreedomOpinion/Pages/Annual.aspx>

Wessel-Aas, Jon, Fladmoe, Audun og Nadim, Marjan (2016)

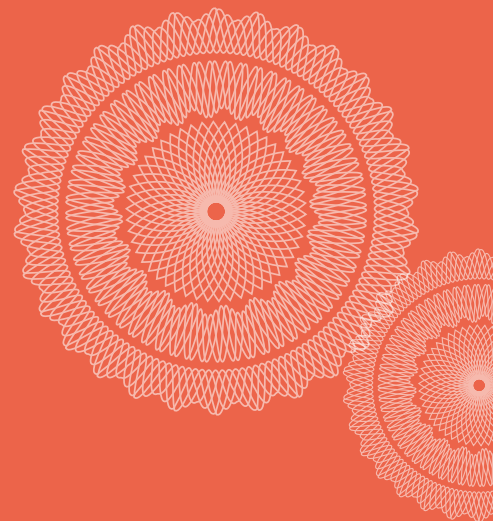
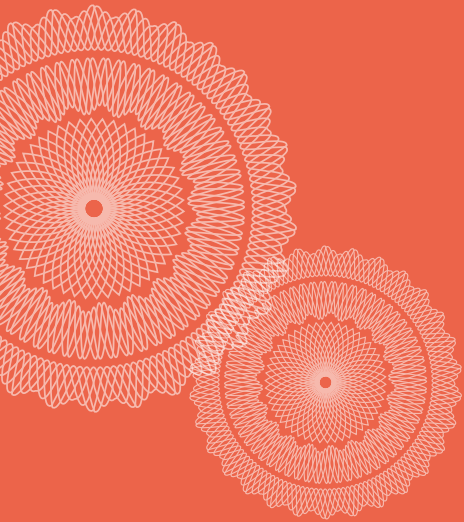
Hatefulle ytringer Delrapport 3: Grenseoppgangen mellom ytringsfrihet og strafferettslig vern mot hatefulle ytringer,

Rapport 2016:16. Oslo:

Institutt for samfunnsforskning.



Lea stáhta eiseválddiid
ovddasvástádus láhčit dili rabas ja
čuvgehuvvon digaštallamii.



Almmuhan:
Mánáid- ja dásseárvodepartemeanta

Almmolaš ásausat sáhttet dirgot eanet gáhppálagaid dáppe:
Departemeantaid sihkkarvuoda- ja bálvalusorganisašuvdna
Interneahtta: www.publikasjoner.dep.no
E-poasta: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Telefovdna: 22 24 00 00

Almmuhankoda: Q-1238 S
Hábmen: Anagram Design as
Olgošgovva: Thinkstock
Deaddilan: Departemeantaid sihkkarvuoda-
ja bálvalusorganisašuvdna
06/2018 – 100 gáhppálaga

